శ్రీరుచిప్రజాపతి చేసినపితృదేవతా స్తుతి

(గరుడ మహాపురాణం - 89వ అధ్యాయం)

(ప్రతిపదార్థ , తాత్పర్య విశేషాలతో)

రచన -ఆచార్య తాడేపల్లి పతంజలి 04 -07 -2025

ఈ స్తోత్రం పితృదేవతల ఆశీస్సుల కోసం!

మీరు శ్రాద్ధ కర్మలు చేస్తున్నప్పుడు లేదా మహాలయ పక్షంలో ఉన్నప్పుడు, ఈ స్తోత్రాన్ని పఠించడం వల్ల పితృదేవతల కృప లభిస్తుంది.

ఇంట్లో ఉంటే శుభం!

పితృదేవతల గురించి పూర్తి జ్ఞానాన్ని అందించే ఈ స్తుతి మీ ఇంట్లో ఉండటం చాలా శ్రేష్ఠం. ఇది మీ ఇంటిని ఆనందంతో, సంపదతో నింపుతుంది.

శ్రాద్ధంలో పఠిస్తే మరీ మంచిది!

ఈ పుణ్యకరమైన స్తుతిని శ్రాద్ధ సమయంలో భోజనం చేసేవారి ముందు చదవడం వల్ల చాలా మంచి ఫలితం ఉంటుంది. ఇది గరుడ మహాపురాణంలో చెప్పబడింది.

పితృగణాల రహస్యాలు!

ఈ స్తుతిలో వివిధ పితృగణాల గురించి, వాటి ప్రత్యేక రహస్యాల గురించి వివరించబడింది. దేవతలు కూడా పితృదేవతలను ఆరాధిస్తారు. వారి అనుగ్రహం వల్ల వంశాభివృద్ధి, ఐశ్వర్యం, శ్రేయస్సు కలుగుతాయి.

రుచి ప్రజాపతి రచించిన ఈ స్తోత్రాన్ని మీరు ప్రతిరోజూ చదవ వచ్చు.

మీరు అందించిన సంస్కృత, తెలుగు శ్లోకాలు, వాటి వివరణలలోని టైపింగ్ లోపాలను సరిదిద్ది, శ్లోక సంఖ్యలను 01 నుండి వరుసగా మార్చి కింద అందించబడింది.

శ్లోకం 01

నమస్యేహం పితౄన్ భక్త్యా యే వసన్త్యధిదేవతమ్ |

దేవైరపి హి తర్ప్యన్తే యే శ్రాద్ధేషు స్వధోత్తరైః ||01||

పదవిభాగము:

నమస్యేహం (నమస్యే + అహం), పితౄన్, భక్త్యా, యే, వసంతి, అధిదేవతమ్, దేవైరపి (దేవైః + అపి), హి, తర్ప్యంతే, యే, శ్రాద్ధేషు, స్వధోత్తరైః.

అన్వయము:

అహం, యే, అధిదేవతం, వసంతి, శ్రాద్ధేషు, స్వధోత్తరైః, యే, దేవైరపి, హి, తర్ప్యంతే, తాన్, పితౄన్, భక్త్యా, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, అధిదేవతం = దేవతలకు దగ్గరగా, వసంతి = నివసిస్తున్నారో, శ్రాద్ధేషు = శ్రాద్ధ కర్మలందు, స్వధోత్తరైః = 'స్వధ' అనే మంత్రాలతో, యే = ఏ పితృదేవతలు, దేవైరపి = దేవతలచేత కూడా, హి = నిశ్చయంగా, తర్ప్యంతే = తృప్తిపరచబడుతున్నారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలను, భక్త్యా = భక్తితో, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

దేవతల ప్రక్కనే నివసించే, 'స్వధ' అని చివర పలుకు మంత్రములతో శ్రాద్ధం పెట్టేటప్పుడు దేవతలచేత కూడా తృప్తిపరచబడే పితృదేవతలను నేను భక్తిశ్రద్ధలతో పూజిస్తాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకంలో పితృదేవతల యొక్క ఉన్నత స్థితిని, వారిని దేవతలు కూడా ఆరాధిస్తారని చెప్పబడింది. 'స్వధోత్తరైః' అనేది శ్రాద్ధ కర్మలలో పితృదేవతలకు ఆహుతులను సమర్పించేటప్పుడు పలించే మంత్రాల విశేషాన్ని సూచిస్తుంది.

శ్లోకం 02

నమస్యేహం పితౄన్ స్వర్గే యే తర్ప్యంతే మహర్షిభిః |

శ్రాద్ధై ర్మనోమయైర్భక్త్యా భక్తి ముక్తి మభీప్సుభిః ||02||

పదవిభాగము:

నమస్యే, అహం, పితౄన్, స్వర్గే, యే, తర్ప్యంతే, మహర్షిభిః, శ్రాద్ధైః, మనోమయైః, భక్త్యా, భక్తిం, ముక్తిం, అభిప్సుభిః.

అన్వయము:

అహం, స్వర్గే, యే, భక్తిముక్తిమభిప్సుభిః, మహర్షిభిః, మనోమయైః, శ్రాద్ధైః, భక్త్యా, తర్ప్యంతే, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, స్వర్గే = స్వర్గలోకంలో, యే = ఏ పితృదేవతలు, భక్తిముక్తిమభిప్సుభిః = భక్తిని మరియు మోక్షాన్ని కోరుకునే, మహర్షిభిః = మహర్షులచే, మనోమయైః = మనసుతో కూడిన, శ్రాద్ధైః = శ్రాద్ధ కర్మలచే, భక్త్యా = భక్తితో, తర్ప్యంతే = తృప్తిపరచబడుతున్నారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలను, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

స్వర్గలోకంలో భక్తిని, మోక్షాన్ని కోరుకునే మహర్షులచేత మానసికంగా శ్రాద్ధ కర్మలతో, భక్తితో తృప్తిపరచబడే పితృదేవతలకు నేను నమస్కరిస్తున్నాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతలకు మానసిక శ్రాద్ధం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. ఋషులు కూడా భక్తి, మోక్షం కోసం పితృదేవతలను ఆరాధిస్తారని తెలుపుతుంది.

శ్లోకం 03

నమస్యేహం పితౄన్ స్వర్గే సిద్ధాః సన్తర్పయన్తి యాన్ |

శ్రాద్ధేషు దివ్యైః సకలైరుపహారైరనుత్తమైః ||03||

పదవిభాగము:

నమస్యేహం (నమస్యే + అహం), పితౄన్, స్వర్గే, సిద్ధాః, సన్తర్పయన్తి, యాన్, శ్రాద్ధేషు, దివ్యైః, సకలైః, ఉపహారైః, అనుత్తమైః.

అన్వయము:

అహం, స్వర్గే, సిద్ధాః, యాన్, శ్రాద్ధేషు, దివ్యైః, సకలైః, అనుత్తమైః, ఉపహారైః, సన్తర్పయన్తి, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, స్వర్గే = స్వర్గలోకంలో, సిద్ధాః = సిద్ధులు, యాన్ = ఏ పితృదేవతలను, శ్రాద్ధేషు = శ్రాద్ధ కర్మలందు, దివ్యైః = దివ్యమైన, సకలైః = సమస్తమైన, అనుత్తమైః = శ్రేష్ఠమైన, ఉపహారైః = కానుకలతో, సన్తర్పయన్తి = తృప్తిపరుస్తున్నారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలను, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

స్వర్గలోకంలో సిద్ధులచేత, శ్రాద్ధ కర్మలందు దివ్యమైన, సమస్తమైన, శ్రేష్ఠమైన కానుకలతో తృప్తిపరచబడే పితృదేవతలకు నేను నమస్కరిస్తున్నాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతలకు సమర్పించే నైవేద్యాల యొక్క దివ్యత్వాన్ని, వాటి ప్రాముఖ్యతను వివరిస్తుంది. సిద్ధులు కూడా పితృదేవతలను శ్రేష్ఠమైన కానుకలతో ఆరాధిస్తారని చెప్పబడింది.

శ్లోకం 04

నమస్యేహం పితౄన్ భక్త్యా యే ర్చ్యంతే గుహ్యకైర్దివి |

తన్మయత్వేన వాంఛద్భిః బుద్ధి మాత్యన్తికీం పరామ్ ||04||

పదవిభాగము:

నమస్యేహం (నమస్యే + అహం), పితౄన్, భక్త్యా, యే, అర్చ్యంతే, గుహ్యకైః, దివి, తన్మయత్వేన, వాంఛద్భిః, బుద్ధిం, ఆత్యంతకీం, పరామ్.

అన్వయము:

అహం, యే, దివి, తన్మయత్వేన, పరాం, ఆత్యంతకీం, బుద్ధిం, వాంఛద్భిః, గుహ్యకైః, భక్త్యా, అర్చ్యంతే, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, దివి = స్వర్గలోకంలో, తన్మయత్వేన = పితృదేవతలతో సమానంగా ఉండాలని, పరాం = అత్యున్నతమైన, ఆత్యంతకీం = స్థిరమైన, బుద్ధిం = జ్ఞానాన్ని, వాంఛద్భిః = కోరుకునే, గుహ్యకైః = గుహ్యకులచేత

(కుబేరుని అంగరక్షకులు), భక్త్యా = భక్తితో, అర్చ్యంతే = ఆరాధింపబడుతున్నారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

స్వర్గంలోని గుహ్యకులచేత (కుబేరుని అంగరక్షకులు), దేవతలతో సమానంగా ఉండాలని, అత్యున్నతమైన, స్థిరమైన జ్ఞానాన్ని కోరుతూ భక్తి శ్రద్ధలతో ఆరాధింపబడే పితృదేవతలకు నేను నమస్కరిస్తున్నాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం గుహ్యకులు కూడా పితృదేవతలను ఆరాధిస్తారని, తద్వారా వారు పితృదేవతలతో సమానమైన స్థితిని, ఉత్తమ జ్ఞానాన్ని పొందగోరుతున్నారని తెలియజేస్తుంది.

శ్లోకం 05

నమస్యేహం పితౄన్ మర్త్యైరర్చ్యన్తే భువి యే సదా |

శ్రాద్ధేషు శ్రద్ధయాభీష్ట లోకపుష్టి ప్రదాయినః ||05||

పదవిభాగము:

నమస్యేహం (నమస్యే + అహం), పితౄన్, మర్త్యైః, అర్చ్యంతే, భువి, యే, సదా, శ్రాద్ధేషు, శ్రద్ధయా, అభీష్ట, లోకపుష్టి, ప్రదాయినః.

అన్వయము:

అహం, యే, భువి, మర్త్యైః, సదా, శ్రాద్ధేషు, శ్రద్ధయా, అర్చ్యంతే, అభీష్టలోకపుష్టిప్రదాయినః, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, భువి = భూమిపై, మర్త్యైః = మానవులచే, సదా = ఎల్లప్పుడూ, శ్రాద్ధేషు = శ్రాద్ధ కర్మలందు, శ్రద్ధయా = శ్రద్ధతో, అర్చ్యంతే = పూజింపబడుతున్నారో, అభీష్టలోకపుష్టిప్రదాయినః = కోరిన లోకాలను, వృద్ధిని ప్రసాదించేవారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

శ్రాద్ధకాలమున మానవులచేత భూమిపై ఎల్లప్పుడూ శ్రద్ధతో పూజింపబడే, కోరిన లోకాలను, వృద్ధిని ప్రసాదించే పితృదేవతలకు నేను నమస్కరిస్తున్నాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతలు భూలోకంలో మానవులచే పూజింపబడతారని, వారి ఆశీర్వాదంతో కోరిన కోరికలు నెరవేరుతాయని, లోకపుష్టి (ఐహిక సుఖాలు, వృద్ధి) లభిస్తుందని స్పష్టం చేస్తుంది.

శ్లోకం 06

నమస్యేహం పితౄన్ విప్రైరర్చ్యంతే భువి యే సదా |

వాంఛితాభీష్టలాభాయ ప్రాజాపత్యప్రదాయినః ||06||

పదవిభాగము:

నమస్యేహం (నమస్యే + అహం), పితౄన్, విప్రైః, అర్చ్యంతే, భువి, యే, సదా, వాంఛితాభీష్టలాభాయ, ప్రాజాపత్యప్రదాయినః.

అన్వయము:

అహం, యే, భువి, విప్రైః, సదా, వాంఛితాభీష్టలాభాయ, ప్రాజాపత్యప్రదాయినః, అర్చ్యంతే, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, భువి = భూమిపై, విప్రైః = బ్రాహ్మణులచేత, సదా = ఎల్లప్పుడూ, వాంఛితాభీష్టలాభాయ = కోరిన కోరికలను పొందడం కోసం, ప్రాజాపత్యప్రదాయినః = సంతానాభివృద్ధిని ప్రసాదించేవారో (లేదా ప్రజలను పరిపాలించే అధికారాన్ని ప్రసాదించేవారో), అర్చ్యంతే = పూజింపబడుతున్నారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

తమ తమ కోర్కెలను నెరవేర్చుకొనుటకు, వంశాభివృద్ధిని (లేదా ప్రజాపాలన అధికారాన్ని) పొందుటకు బ్రాహ్మణులు సైతం భూమిపై ఎల్లప్పుడూ పూజించే పితృదేవతలకు నేను నమస్కరిస్తున్నాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం బ్రాహ్మణులు కూడా తమ కోరికలు తీర్చుకోవడానికి, ముఖ్యంగా సంతానం లేదా ప్రజలను పరిపాలించే అధికారం కోసం పితృదేవతలను ఆరాధిస్తారని వివరిస్తుంది. ఇది పితృదేవతల ఆశీర్వాదాల ప్రాముఖ్యతను తెలుపుతుంది.

శ్లోకం 07

నమస్యేహం పితౄన్ యే వై తర్ప్యంతే అరణ్యవాసిభిః |

వన్యైః శ్రాద్ధైర్యతాహారై స్తపో నిర్ధూతకల్మషైః ||07||

పదవిభాగము:

నమస్యే, అహం, పితౄన్, యే, వై, తర్ప్యంతే, అరణ్యవాసిభిః, వన్యైః, శ్రాద్ధైః, యతాహారైః, తపో, నిర్ధూతకల్మషైః.

అన్వయము:

అహం, యే, వై, అరణ్యవాసిభిః, యతాహారైః, తపోనిర్ధూతకల్మషైః, వన్యైః, శ్రాద్ధైః, తర్ప్యంతే, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, వై = నిశ్చయంగా, అరణ్యవాసిభిః = అరణ్యాలలో నివసించే వారిచేత, యతాహారైః = ఆహారాన్ని నియమించుకున్న వారిచేత, తపోనిర్ధూతకల్మషైః = తపస్సుచే పాపాలను పోగొట్టుకున్న వారిచేత, వన్యైః = అరణ్య ఉత్పత్తులతో కూడిన, శ్రాద్ధైః = శ్రాద్ధ కర్మలచే, తర్ప్యంతే = తృప్తిపరచబడుతున్నారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

అడవిలో నివసించి, కఠిన నియమాలతో కూడిన ఆహారాన్ని స్వీకరిస్తూ, తపస్సు ద్వారా తమ పాపాలను తొలగించుకున్న అరణ్యవాసులు, వన్య పదార్థాలతో చేసే శ్రాద్ధ కర్మలచే ఏ పితృదేవతలను తృప్తిపరుస్తారో, అటువంటి పితృదేవతలకు నేను నమస్కరిస్తున్నాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకంలో అరణ్యవాసుల తపస్సు, నియత ఆహారం, మరియు వన్య పదార్థాలతో పితృదేవతలను ఆరాధించే విధానం వర్ణించబడింది. ఇది పితృపూజలోని వైవిధ్యాన్ని, భక్తి యొక్క స్వచ్ఛతను తెలియజేస్తుంది.

శ్లోకం 08

నమస్యేహం పిత్రూన్ విప్రైర్నైకై ర్ధర్మచారిభిః |

యే సంయతాత్మభి ర్నిత్యం సన్తర్ప్యంతే సమాధిభిః ||08||

పదవిభాగము:

నమస్యేహం (నమస్యే + అహం), పిత్రూన్, విప్రైః, నైకైః, ధర్మచారిభిః, యే, సంయతాత్మభిః, నిత్యం, సంతర్ప్యంతే, సమాధిభిః.

అన్వయము:

అహం, యే, సంయతాత్మభిః, నైకైః, ధర్మచారిభిః, విప్రైః, నిత్యం, సమాధిభిః, సంతర్ప్యంతే, తాన్, పిత్రూన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, సంయతాత్మభిః = ఇంద్రియ నిగ్రహం కలవారైన, నైకైః = అనేక రకాలైన, ధర్మచారిభిః = ధర్మాన్ని ఆచరించే, విప్రైః = బ్రాహ్మణులచేత, నిత్యం = నిరంతరం, సమాధిభిః = సమాధి స్థితిలో, సంతర్ప్యంతే = తృప్తిపరచబడుతున్నారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

ఇంద్రియ నిగ్రహం కలిగి, అనేక ధర్మాలను ఆచరించే, నిరంతరం సమాధి స్థితిలో ఉండే బ్రాహ్మణులచేత తృప్తిపరచబడే పితృదేవతలకు నా నమస్కారములు.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం బ్రాహ్మణులు తమ ధార్మిక ఆచరణలు, ఇంద్రియ నిగ్రహం మరియు సమాధి స్థితి ద్వారా పితృదేవతలను సంతృప్తి పరుస్తారని తెలియజేస్తుంది. ఇది బ్రాహ్మణుల ఆరాధనా పద్ధతుల గొప్పతనాన్ని వివరిస్తుంది.

శ్లోకం 09

నమస్యేహం పిత్రూన్ శ్రాద్ధై రాజన్యా స్తర్పయన్తి యాన్ |

కవ్యైరశేషై ర్విధివల్లోకద్వయ ఫలప్రదాన్ ||09||

పదవిభాగము:

నమస్యేహం (నమస్యే + అహం), పితౄన్, శ్రాద్ధైః, రాజన్యాః, తర్పయన్తి, యాన్, కవ్యైః, అశేషైః, విధివత్, లోకద్వయ, ఫలప్రదాన్.

అన్వయము:

అహం, రాజన్యాః, యాన్, లోకద్వయఫలప్రదాన్, పితృశ్రాద్ధైః, అశేషైః, కవ్యైః, విధివత్, తర్పయన్తి, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, రాజన్యాః = రాజశ్రేష్ఠులు, యాన్ = ఏ పితృదేవతలను, లోకద్వయఫలప్రదాన్ = ఇహపర లోకాలలో ఫలాలను ప్రసాదించే వారిని, పితృశ్రాద్ధైః = పితృ శ్రాద్ధ కర్మలచే, అశేషైః = సమస్తమైన, కవ్యైః = కవ్య పదార్థాలతో (శ్రాద్ధంలో పితృదేవతలకు సమర్పించే ఆహారం), విధివత్ = విధి ప్రకారం, తర్పయన్తి = తృప్తిపరుస్తారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

రాజశ్రేష్ఠులు ఇహపర లోకాలలో ఫలితాలనివ్వగల, సమస్త కవ్యాలతో విధి ప్రకారం పితృశ్రాద్ధాలలో తృప్తిపరచే పితృదేవతలకు నేను నమస్కరిస్తున్నాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం క్షత్రియులు (రాజన్యులు) పితృదేవతలను ఎలా పూజిస్తారో వివరిస్తుంది. పితృదేవతలు ఇహలోక, పరలోక ఫలితాలను ప్రసాదించగలరని, వారికి సమర్పించే కవ్యాలు శ్రాద్ధంలో ముఖ్యమని తెలుస్తుంది.

శ్లోకం 10

నమస్యేహం పితౄన్ వైశ్యై రర్చ్యంతే భువి యే సదా |

స్వకర్మాభిరతై ర్నిత్యం పుష్పధూపాన్నవారిభిః ||10||

పదవిభాగము:

నమస్యేహం (నమస్యే + అహం), పితౄన్, వైశ్యైః, అర్చ్యంతే, భువి, యే, సదా, స్వకర్మాభిరతైః, నిత్యం, పుష్ప, ధూప, అన్న, వారిభిః.

అన్వయము:

అహం, యే, భువి, స్వకర్మాభిరతైః, వైశ్యైః, సదా, నిత్యం, పుష్పదీపాన్నవారిభిః, అర్చ్యంతే, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, భువి = భూమిపై, స్వకర్మాభిరతైః = తమ వృత్తి (వ్యాపారం) యందు ఆసక్తి కలవారైన, వైశ్యైః = వైశ్యులచేత, సదా = ఎల్లప్పుడూ, నిత్యం = నిరంతరం, పుష్పదీపాన్నవారిభిః = పూలు, దీపాలు, అన్నం, నీరు వీటితో, అర్చ్యంతే = పూజింపబడుతున్నారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

వైశ్యులు తమ వృత్తి యందు నిమగ్నమై, ఎల్లప్పుడూ పూలు, దీపాలు, అన్నం, నీరు వంటి సాధారణ ఉపకరణాలతో భూమిపై ఏ పితృదేవతలను పూజిస్తారో, అటువంటి పితృదేవతలకు నా నమస్కారములు.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం వైశ్యులు తమ వృత్తి ధర్మాన్ని పాటిస్తూనే, నిత్య జీవితంలో లభించే సాధారణ వస్తువులతో పితృదేవతలను ఆరాధిస్తారని తెలియజేస్తుంది. ఇది అన్ని వర్గాల ప్రజలు పితృదేవతలను పూజిస్తారని, పూజా ద్రవ్యాలు లభించిన వాటిని బట్టి ఉండవచ్చని సూచిస్తుంది.

శ్లోకం 11

నమస్యేహం పితౄన్ శ్రాద్ధే శూద్రైరపి చ భక్తితః |

సంతర్ప్యంతే జగత్కృత్స్నం నామ్నా ఖ్యాతాః సుకాలినః ||11||

పదవిభాగము:

నమస్యే, అహం, పితౄన్, శ్రాద్ధే, శూద్రైరపి (శూద్రైః + అపి), చ, భక్తితః, సంతర్ప్యంతే, జగత్, కృత్స్నం, నామ్నా, ఖ్యాతాః, సుకాలినః.

అన్వయము:

అహం, యే, సుకాలినః నామ్నా ఖ్యాతాః, జగత్ కృత్స్నం శ్రాద్ధే, శూద్రైరపి చ, భక్తితః, సంతర్ప్యంతే, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, సుకాలినః = సుకాలినులు అనే, నామ్నా = పేరుతో, ఖ్యాతాః = ప్రసిద్ధిచెందారో, జగత్ = లోకంలో, కృత్స్నం = అంతటా (సమస్త ప్రజలచే), శ్రాద్ధే = శ్రాద్ధ కర్మలందు, శూద్రైరపి = శూద్రులచేత కూడా, చ = మరియు, భక్తితః = భక్తితో, సంతర్ప్యంతే = తృప్తిపరచబడుతున్నారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

లోకమంతటా 'సుకాలినులు' అని ప్రసిద్ధిచెందిన, ఎంతో భక్తితో శూద్రులచేత కూడా పూజింపబడే పితృదేవతలకు నా యొక్క నమస్కారములు.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతల ఆరాధన కులభేదం లేదని, శూద్రులు కూడా భక్తితో వారిని పూజిస్తారని తెలియజేస్తుంది. 'సుకాలినః' అనే పితృదేవతల సమూహం గురించి ఇక్కడ ప్రస్తావించబడింది, ఇది వారి విశిష్టతను సూచిస్తుంది.

శ్లోకం 12

నమస్యేహం పితౄన్ శ్రాద్ధే పాతాలే యే మహాసురైః |

సంతర్ప్యంతే సుధాహారాస్త్యక్త దంభమదైః సదా ||12||

పదవిభాగము:

నమస్యేహం (నమస్యే + అహం), పితౄన్, శ్రాద్ధే, పాతాలే, యే, మహాసురైః, సంతర్ప్యంతే, సుధాహారాః, త్యక్త, దంభ, మదైః, సదా.

అన్వయము:

అహం, యే, పాతాలే, సుధాహారాః, త్యక్త దంభమదైః, మహాసురైః, సదా, శ్రాద్ధే, సంతర్ప్యంతే, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, పాతాలే = పాతాళ లోకంలో, సుధాహారాః = అమృతమే ఆహారంగా కలవారును (లేదా అమృతాన్ని స్వీకరించేవారును), త్యక్త = విడిచిపెట్టబడిన, దంభ = దంభము, మదైః = గర్వము కలవారైన, మహాసురైః

= మహాసురులచేత, సదా = ఎల్లప్పుడూ, శ్రాద్ధే = శ్రాద్ధ కర్మలందు, సంతర్ప్యంతే = తృప్తిపరచబడుతున్నారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

అమృతమే నియతాహారంగా కలవారును, పాతాళ లోకవాసులైన, దంభమును, గర్వమును విడిచిపెట్టిన మహాసురుల చేత శ్రాద్ధ కర్మలందు ఎల్లప్పుడూ పూజింపబడే పితృదేవతలకు నా నమస్కారం.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకంలో పాతాళ లోకంలోని మహాసురులు కూడా పితృదేవతలను ఆరాధిస్తారని చెప్పబడింది. వారు తమ దంభమును, మదమును త్యజించి, శ్రాద్ధ కర్మలలో పాల్గొంటారని, పితృదేవతలకు అమృతాహారం సమర్పిస్తారని తెలుస్తోంది.

శ్లోకం 13

నమస్యేహం పితౄన్ శ్రాద్ధైరర్చ్యంతే యే రసాతలే |

భోగై రశేషై విధివన్నాగైః కామానభీప్సుభిః ||13||

పదవిభాగము:

నమస్యేహం (నమస్యే + అహం), పితౄన్, శ్రాద్ధైః, అర్చ్యంతే, యే, రసాతలే, భోగైః, అశేషైః, విధివత్, నాగైః, కామానభీప్సుభిః (కామాన్ + అభిప్సుభిః).

అన్వయము:

అహం, యే, రసాతలే, కామానభీప్సుభిః, నాగైః, అశేషైః, భోగైః, విధివత్, శ్రాద్ధైః, అర్చ్యంతే, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, రసాతలే = రసాతల లోకంలో, కామానభీప్సుభిః = తమ కోరికలను నెరవేర్చుకోవాలని కోరుకునే, నాగైః = నాగులచేత, అశేషైః = సమస్తమైన, భోగైః = భోగ వస్తువులతో (వివిధ రకాల పదార్థాలతో), విధివత్ = విధి ప్రకారం, శ్రాద్ధైః = శ్రాద్ధ కర్మలందు, అర్చ్యంతే = పూజింపబడుతున్నారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

రసాతలమునందు శ్రాద్ధ సమయాన, తమ కోర్కెలను నెరవేర్చుకొనుటకు అనేకమైన వస్తువులతో, విధివత్తూ పూజించే నాగులచేత పూజింపబడుతున్న పితృదేవతలకు నా నమస్కారం.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం రసాతల నివాసులైన నాగులు కూడా తమ కోరికలు తీర్చుకోవడం కోసం పితృదేవతలను పూజిస్తారని తెలియజేస్తుంది. వారు శ్రాద్ధంలో అన్ని రకాల భోగ వస్తువులను సమర్పించి, విధి ప్రకారం పూజిస్తారని తెలుస్తోంది.

శ్లోకం 14

నమస్యేహం పితౄన్ శ్రాద్ధైః సర్పైః సంతర్పితాన్ సదా |

తత్రైవ విధివన్ మంత్ర భోగసంపత్సమన్వితైః ||14||

పదవిభాగము:

నమస్యే, అహం, పితౄన్, శ్రాద్ధైః, సర్పైః, సంతర్పితాన్, సదా, తత్రైవ (తత్ర + ఏవ), విధివత్, మంత్ర, భోగ, సంపత్, సమన్వితైః.

అన్వయము:

అహం, యే, తత్రైవ, మంత్రభోగసంపత్సమన్వితైః, సర్పైః, విధివత్, శ్రాద్ధైః, సదా, సంతర్పితాన్, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, తత్రైవ = అక్కడే (పాతాళంలో), మంత్రభోగసంపత్సమన్వితైః = మంత్ర శక్తులు, భోగాలు, సంపదలు కలవారైన, సర్పైః = సర్పాలచేత, విధివత్ = విధి ప్రకారం, శ్రాద్ధైః = శ్రాద్ధ కర్మలచే, సదా = ఎల్లప్పుడూ, సంతర్పితాన్ = తృప్తిపరచబడుతున్నారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

పాతాళలోకంలో, మంత్రభోగ సంపదలు కల సర్పాలచేత, విధి ప్రకారం శ్రాద్ధములందు ఎల్లప్పుడూ తృప్తి పొందింపబడే పితృదేవతలకు నేను నమస్కరిస్తున్నాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పాతాళ లోకంలోని సర్పాలు కూడా పితృదేవతలను ఆరాధిస్తాయని, వారి పూజలు మంత్ర శక్తులు, భోగాలు, సంపదలతో కూడుకుని ఉంటాయని తెలియజేస్తుంది. పితృదేవతలు వివిధ లోకాలలోని వివిధ జీవులచే పూజింపబడతారని ఇది స్పష్టం చేస్తుంది.

శ్లోకం 15

పితౄన్నమస్యే నివసన్తి సాక్షా ద్యే దేవలోకే థ మహీతలే వా |

తథా న్తరిక్షే చ సురారి పూజ్యా స్తే వై ప్రతీచ్ఛన్తు మయోపనీతమ్ ||15||

పదవిభాగము:

పితౄన్, నమస్యే, నివసంతి, సాక్షాత్, యే, దేవలోకే, అథ, మహీతలే, వా, తథా, అంతరిక్షే, చ, సురారి, పూజ్యాః, తే, వై, ప్రతీచ్ఛంతు, మయా, ఉపనీతమ్.

అన్వయము:

అహం, యే, సాక్షాత్, దేవలోకే, అథ, మహీతలే, వా, తథా, అంతరిక్షే, చ, నివసంతి, సురారిపూజ్యాః, తాన్, పితౄన్, నమస్యే. తే, వై, మయా, ఉపనీతం, ప్రతీచ్ఛంతు.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, సాక్షాత్ = ప్రత్యక్షంగా, దేవలోకే = దేవలోకంలో, అథ = లేదా, మహీతలే = భూమిపైన, వా = గాని, తథా = అట్లే, అంతరిక్షే = ఆకాశంలో, చ = కూడా, నివసంతి = నివసిస్తున్నారో, సురారిపూజ్యాః = రాక్షసులచేత కూడా పూజింపదగినవారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను. తే = వారు, వై = నిశ్చయంగా, మయా = నాచేత, ఉపనీతమ్ = సమర్పింపబడిన (తర్పణములను), ప్రతీచ్ఛంతు = స్వీకరింతురు గాక.

తాత్పర్యము:

స్వర్గమునందుగాని, భూమిపైనగాని, ఆకాశమునందుగాని నివసిస్తూ, రాక్షసులచేత కూడ పూజింపబడుటకు అర్హులైన పితృదేవతలకు నా నమస్కారం. నేను అర్పించిన తర్పణములను వారు స్వీకరింతురు గాక!

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతల నివాస స్థానాలు, వారి సర్వవ్యాపకత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది. దేవతలే కాకుండా రాక్షసులు కూడా వారిని పూజిస్తారని, ఇది వారి ప్రాముఖ్యతను సూచిస్తుంది. రుచి తన తర్పణాలను స్వీకరించమని పితృదేవతలను ప్రార్థిస్తున్నాడు.

శ్లోకం 16

పితౄన్నమస్యే పరమార్థభూతా యే వై విమానే నివసన్త్యమూర్తాః |

యజన్తి యా నస్తమలైర్మనోభి ర్యోగీశ్వరాః క్లేశ విముక్తి హేతూన్ ||16||

పదవిభాగము:

పితౄన్, నమస్యే, పరమార్థభూతాః, యే, వై, విమానే, నివసంతి, అమూర్తాః, యజంతి, యాన్, అత్మలైః, మనోభిః, యోగీశ్వరాః, క్లేశ, విముక్తి, హేతూన్.

అన్వయము:

అహం, యే, వై, పరమార్థభూతాః, అమూర్తాః, విమానే, నివసంతి, యాన్, యోగీశ్వరాః, అత్మలైః, మనోభిః, క్లేశవిముక్తిహేతూన్, యజంతి, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, వై = నిశ్చయంగా, పరమార్థభూతాః = పరమార్థ స్వరూపులై, అమూర్తాః = రూపం లేనివారై (అదృశ్యరూపులై), విమానే = విమానములలో, నివసంతి = నివసిస్తున్నారో, యాన్ = ఎవరినైతే, యోగీశ్వరాః = యోగీశ్వరులు (గొప్ప ఋషులు), అత్మలైః = నిర్మలమైన, మనస్సులతో, క్లేశవిముక్తిహేతూన్ = (తమ) బాధలన్నింటినీ తొలగించుకోవడానికి కారణమైన వారినిగా భావించి, యజంతి = పూజిస్తారో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

నిజ స్వరూపులై, విమానములందు అదృశ్యరూపులై ఉన్న, నిర్మలమైన మనస్సులతో యోగీశ్వరులు తమ బాధలన్నింటినీ తీర్చుకోవడానికి మూలకారణంగా భావించి పూజించే పితృదేవతలకు నా నమస్కారం.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకంలో పితృదేవతలు అమూర్తులై (రూపం లేనివారు) విమానాలలో నివసిస్తారని, యోగీశ్వరులు కూడా వారిని ఆరాధిస్తారని చెప్పబడింది. పితృదేవతలు క్లేశాలను (బాధలను) తొలగించగల శక్తి కలవారని, అందుకే వారిని యోగులు ధ్యానిస్తారని తెలుస్తోంది.

శ్లోకం 17

పితౄన్నమస్యే దివి యే చ మూర్తాః స్వధాభుజః కామ్య ఫలాభినసౌ |

ప్రదాన శక్తాః సకలేప్సితానాం విముక్తిదా యే నభిసంహితేషు ||17||

పదవిభాగము:

పితౄన్, నమస్యే, దివి, యే, చ, మూర్తాః, స్వధాభుజః, కామ్య, ఫలాభిసన్ధౌ (కామ్యఫల + అభిసన్ధౌ), ప్రదాన, శక్తాః, సకల, ఈప్సితానాం, విముక్తిదాః, యే, నభిసంహితేషు.

అన్వయము:

అహం, యే, దివి, మూర్తాః, స్వధాభుజః, కామ్యఫలాభిసన్ధౌ, సకలేప్సితానాం ప్రదానశక్తాః, నభిసంహితేషు, విముక్తిదాః, తాన్, పితౄన్, నమస్యే.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, యే = ఏ పితృదేవతలు, దివి = స్వర్గంలో, చ = మరియు, మూర్తాః = రూపం కలవారై, స్వధాభుజః = 'స్వధ' అను మంత్రంచే సమర్పించిన హవిస్సును ఆరగించేవారో, కామ్యఫలాభిసన్ధౌ = కోరిన కోర్కెలను ప్రసాదించడంలో నిష్ణాతులైనవారో (లేదా కోరిన ఫలితాలతో విడదీయరాని సంబంధం కలవారో), సకలేప్సితానాం = సమస్త కోరికలను, ప్రదానశక్తాః = ప్రసాదించగల శక్తి కలవారో, నభిసంహితేషు = మోక్షాన్ని కోరని వారికి (ఐహిక సుఖాలను కోరుకునే వారికి), విముక్తిదాః = మోక్షాన్ని కూడా ప్రసాదించగలరో, తాన్ = అటువంటి, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యే = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

స్వర్గంలో రూపం కలిగి, 'స్వధ' అను మంత్రంచే హవిస్సును ఆరగిస్తూ, కోరిన ఫలాలను, సమస్త కోరికలను ప్రసాదించగల శక్తి సామర్థ్యములు కలిగి, మోక్షమును కూడా ప్రసాదించుటకు శక్తి కలిగిన పితృదేవతలకు నా నమస్కారము.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పిత్ృదేవతలు రూపులు కలిగి ఉంటారని, 'స్వధ' మంత్రంతో ఆహుతులు స్వీకరిస్తారని తెలియజేస్తుంది. వారికి కోరికలు తీర్చడంతో పాటు మోక్షాన్ని ప్రసాదించే శక్తి కూడా ఉందని, ఇది వారి మహత్తర శక్తిని సూచిస్తుంది.

శ్లోకం 18

తుష్యన్తు తే స్మిన్పితరః సమస్తా ఇచ్ఛావతాం యే ప్రదిశన్తి కామాన్ |

సురత్వమిన్ద్రత్వమితోధికం వా గజాశ్వరత్నాని మహాగుణాని ||18||

పదవిభాగము:

తుష్యన్తు, తే, అస్మిన్, పితరః, సమస్తాః, ఇచ్ఛావతాం, యే, ప్రదిశంతి, కామాన్, సురత్వం, ఇంద్రత్వం, ఇతః, అధికం, వా, గజ, అశ్వ, రత్నాని, మహాగుణాని.

అన్వయము:

అస్మిన్, యే, ఇచ్ఛావతాం, కామాన్, సురత్వం, ఇంద్రత్వం, ఇతః, అధికం, వా, గజాశ్వరత్నాని, మహాగుణాని, ప్రదిశంతి, తే, సమస్తాః, పితరః, తుష్యన్తు.

ప్రతి పదార్థము:

అస్మిన్ = ఈ (తర్పణ కార్యక్రమంలో), యే = ఏ పిత్ృదేవతలు, ఇచ్ఛావతాం = కోరికలు కలవారికి, కామాన్ = కోరికలను, సురత్వం = దేవత్వాన్ని, ఇంద్రత్వం = ఇంద్ర పదవిని, ఇతః = దీనికంటే, అధికం = ఎక్కువైనది, వా = లేదా, గజాశ్వరత్నాని = ఏనుగులు, గుర్రాలు, రత్నాలు, మహాగుణాని = గొప్ప గుణాలు (మహా భవనాలు లేదా ఇతర శ్రేష్ఠమైన వస్తువులు), ప్రదిశంతి = ప్రసాదిస్తారో, తే = ఆ, సమస్తాః = సమస్తమైన, పితరః = పిత్ృదేవతలు, తుష్యన్తు = తృప్తి పొందుదురు గాక.

తాత్పర్యము:

కోరికలు కలిగిన వారికి దేవత్వం, ఇంద్రత్వం, అంతకుమించిన పదవులు, లేదా ఏనుగులు, గుర్రములు, మణులు, మహాభవనాలు వంటి గొప్ప గుణాలు (సంపదలు) ప్రసాదించే సమస్త పిత్ృదేవతలు ఈ తర్పణ కార్యక్రమాలతో తృప్తి పొందుదురు గాక!

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతలను తృప్తిపరచడం వల్ల లభించే ఫలాలను వివరిస్తుంది. భౌతిక సంపదలు, ఉన్నత పదవులు (దేవత్వం, ఇంద్రత్వం), మరియు వాటికి మించిన వాటిని కూడా పితృదేవతలు ప్రసాదించగలరని ఇక్కడ చెప్పబడింది. ఇది పితృ తర్పణం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది.

శ్లోకం 19

సోమస్య యే రశ్మిషు యే అర్కబింబె శుక్లే విమానే చ సదా వసంతి |

తృప్యంతు తేస్మిన్పితరో న్నతోయై ర్గంధాదినా పుష్టిమతో ప్రజంతు ||19||

పదవిభాగము:

సోమస్య, యే, రశ్మిషు, యే, అర్కబింబె, శుక్లే, విమానే, చ, సదా, వసంతి, తృప్యంతు, తే, అస్మిన్, పితరః, అన్న, తోయైః, గంధాదినా, పుష్టిమతః, ప్రజంతు.

అన్వయము:

యే, సోమస్య రశ్మిషు, యే అర్కబింబె, చ, శుక్లే విమానే, సదా, వసంతి, తే పితరః, అస్మిన్, అన్నతోయైః, గంధాదినా, తృప్యంతు, పుష్టిమతః, ప్రజంతు.

ప్రతి పదార్థము:

యే = ఏ పితృదేవతలు, సోమస్య = చంద్రుని, రశ్మిషు = కిరణాలలో, యే = ఏ పితృదేవతలు, అర్కబింబె = సూర్యబింబంలో, చ = మరియు, శుక్లే = తెల్లని, విమానే = విమానంలో, సదా = ఎల్లప్పుడూ, వసంతి = నివసిస్తున్నారో, తే = ఆ, పితరః = పితృదేవతలు, అస్మిన్ = ఈ (కార్యక్రమంలో), అన్నతోయైః = ఆహారంతోను, నీటితోను, గంధాదినా = గంధం (సుగంధ ద్రవ్యాలు) మొదలగు వాటితో, తృప్యంతు = తృప్తి పొందుదురు గాక, పుష్టిమతః = పుష్టిని (శక్తిని), ప్రజంతు = పొందుదురు గాక.

తాత్పర్యము:

ఎల్లప్పుడూ చంద్రకిరణాలలో, సూర్యబింబంలో, లేదా తెల్లని రథమునందు నివసించే పితృదేవతలను ఆహారంతోను, నీటితోను, పుష్పాలతోను తర్పణములర్పించి తృప్తి పరచాలి. ఆ పితృదేవతలు తృప్తి పొంది, మాకు పుష్టిని ప్రసాదింతురు గాక!

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతలు సూర్యచంద్రులలో, దివ్య విమానాలలో నివసిస్తారని, వారికి అన్నం, నీరు, గంధాది సుగంధ ద్రవ్యాలతో తర్పణం చేయడం ద్వారా వారు తృప్తి పొందుతారని, తద్వారా భక్తులకు పుష్టిని ప్రసాదిస్తారని తెలియజేస్తుంది.

శ్లోకం 20

యేషాం హుతే గ్నౌ హవిషా చ తృప్తిర్యే భుఞ్జతే విప్రశరీర సంస్థాః |

యే పిండదానేన ముదం ప్రయాన్తి తృప్యంతు తే స్మిన్పితరో 2న్నతోయైః ||20||

పదవిభాగము:

యేషాం, హుతే, అగ్నౌ, హవిషా, చ, తృప్తిః, యే, భుంజతే, విప్ర, శరీర, సంస్థాః, యే, పిండదానేన, ముదం, ప్రయాంతి, తృప్యంతు, తే, అస్మిన్, పితరః, అన్నతోయైః.

అన్వయము:

యేషాం, అగ్నౌ, హవిషా, హుతే, చ, తృప్తిః, యే, విప్రశరీరసంస్థాః, భుంజతే, యే, పిండదానేన, ముదం, ప్రయాంతి, తే పితరః, అస్మిన్, అన్నతోయైః, తృప్యంతు.

ప్రతి పదార్థము:

యేషాం = ఎవరికి, అగ్నౌ = అగ్నిలో, హవిషా = హవిస్సును, హుతే = హోమం చేయగా, చ = మరియు, తృప్తిః = తృప్తి కలుగుతుందో, యే = ఎవరు, విప్రశరీరసంస్థాః = బ్రాహ్మణుల శరీరాలలో ఆవహించి, భుంజతే = ఆహారం స్వీకరిస్తారో, యే = ఎవరు, పిండదానేన = పిండప్రదానం చేయడం ద్వారా, ముదం = ఆనందాన్ని, ప్రయాంతి = పొందుతారో, తే = ఆ, పితరః = పితృదేవతలు, అస్మిన్ = ఈ (కార్యక్రమంలో), అన్నతోయైః = ఆహారంతోను, నీటితోను, తృప్యంతు = తృప్తి పొందుదురు గాక.

తాత్పర్యము:

అగ్నిలో హవిస్సు సమర్పించడం ద్వారా తృప్తి పొందే, బ్రాహ్మణుల శరీరాలలో ఆవహించి భోజనం స్వీకరించే, పిండప్రదానం ద్వారా అత్యంత సంతోషాన్ని పొందే పితృదేవతలు ఈ ఆహారం, నీరు చేత తృప్తి పొందుదురు గాక!

విశేషములు:

పితృదేవతలను తృప్తిపరచడానికి అగ్నిలో హవిస్సు సమర్పణ, బ్రాహ్మణులకు భోజనం పెట్టడం (పితృదేవతలు బ్రాహ్మణుల ద్వారా భుజిస్తారని నమ్మకం), మరియు పిండప్రదానం అనే మూడు ముఖ్యమైన పద్ధతులు ఈ శ్లోకంలో వివరించబడ్డాయి. ఇది శ్రాద్ధ కర్మల యొక్క సమగ్రతను సూచిస్తుంది.

శ్లోకం 21

యే ఖడ్గమాంసేన సురైరభీష్టైః కృష్ణ స్తిలైర్దివ్యమనోహరైశ్చ |

కాలేన శాకేన మహర్షి వర్యైః సంప్రణీతాస్తే ముదమత్ర యాంతు ||21||

పదవిభాగము:

యే, ఖడ్గ, మాంసేన, సురైః, అభిష్టైః, కృష్ణ, తిలైః, దివ్య, మనోహరైః, చ, కాలేన, శాకేన, మహర్షి, వర్యైః, సంప్రణీతాః, తే, ముదం, అత్ర, యాంతు.

అన్వయము:

యే, సురైః, ఖడ్గమాంసేన, అభిష్టైః, దివ్యమనోహరైః కృష్ణతిలైః, చ, మహర్షివర్యైః, కాలేన శాకేన, సంప్రణీతాః, తే, అత్ర, ముదం, యాంతు.

ప్రతి పదార్థము:

యే = ఏ పితృదేవతలు, సురైః = దేవతలచేత, ఖడ్గమాంసేన = ఖడ్గమృగం మాంసంతో, అభిష్టైః = ఇష్టపడిన వాటితో, దివ్యమనోహరైః = దివ్యమైన, మనోహరమైన, కృష్ణతిలైః = నల్లనువ్వులతో, చ = మరియు, మహర్షివర్యైః = గొప్ప మహర్షులచేత, కాలేన = కాలంతో కూడిన (సమయానికి లభించే), శాకేన = కూరగాయలతో (లేదా నల్లని కూరగాయలతో), సంప్రణీతాః = సంప్రీతి (తృప్తి) పొందించబడినవారో, తే = ఆ పితృదేవతలు, అత్ర = ఈ (కార్యక్రమంలో), ముదం = ఆనందాన్ని, యాంతు = పొందుదురు గాక.

తాత్పర్యము:

ఈ పవిత్రమైన కార్యక్రమంలో, దేవతలు ఖడ్గమృగముల మాంసమును, దివ్యమైన నల్లనువ్వులను అర్పించి ఏ పితృదేవతలను తృప్తి పరచారో, తరువాత ఋషులు మొదలగువారు సమయానికి లభించే నల్లని కూరగాయలు అర్పించి ఏ పితృదేవతలను తృప్తి పరచారో, ఆ పితృదేవతలు ఈ కార్యక్రమంలో ఆనందాన్ని పొందుదురు గాక!

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం వివిధ వర్గాల జీవులు పితృదేవతలకు సమర్పించే నైవేద్యాల వైవిధ్యాన్ని వివరిస్తుంది. దేవతలు ఖడ్గమృగ మాంసం, నల్లనువ్వులు సమర్పిస్తే, మహర్షులు కాలానికి లభ్యమయ్యే శాకాహారాన్ని సమర్పించారని చెప్పబడింది. ఇది వారి భక్తికి ప్రాధాన్యతనిస్తుంది, ద్రవ్యాల లభ్యతను బట్టి పూజ చేయవచ్చని సూచిస్తుంది.

శ్లోకం 22

కవ్యాన్యశేషాణి చ యాన్యభీష్టాన్యతీవ తేషాం మమ పూజితానామ్ |

తేషాం చ సాన్నిధ్య మిహాస్తు పుష్పగంధామ్బు భోజ్యేషు మయా కృతేషు ||22||

పదవిభాగము:

కవ్యాన్యశేషాణి (కవ్యాని + అశేషాణి), చ, యాని, అభిష్టాని, అతీవ, తేషాం, మమ, పూజితానాం, తేషాం, చ, సాన్నిధ్యం, ఇహ, అస్తు, పుష్ప, గంధ, అంబు, భోజ్యేషు, మయా, కృతేషు.

అన్వయము:

యాని, కవ్యాని, అశేషాణి, చ, తేషాం, అతీవ, అభిష్టాని, మమ పూజితానాం, తేషాం, ఇహ, మయా కృతేషు, పుష్పగంధాంబుభోజ్యేషు, చ, సాన్నిధ్యం, అస్తు.

ప్రతి పదార్థము:

యాని = ఏ, కవ్యాని = కవ్యాలు (పితృదేవతలకు సమర్పించే ఆహార పదార్థాలు), అశేషాణి = సమస్తమైనవి, చ = మరియు, తేషాం = వారికి, అతీవ = అత్యంత, అభిష్టాని = ఇష్టమైనవో, మమ = నాచే, పూజితానాం = పూజింపబడిన, తేషాం = ఆ పితృదేవతలకు, ఇహ = ఇక్కడ, మయా = నాచే, కృతేషు = చేయబడిన, పుష్పగంధాంబుభోజ్యేషు = పుష్పాలు, గంధం, నీరు, భోజ్య పదార్థాలలో, చ = మరియు, సాన్నిధ్యం = సన్నిధి, అస్తు = ఉండును గాక.

తాత్పర్యము:

నాచే తయారుచేయబడిన, నా స్థాయికి తగినట్లుగా పితృదేవతలకు అత్యంత ఇష్టమైన సమస్త కవ్యాలు, పువ్వులు, సుగంధ ద్రవ్యములు, నీరు, అన్నం మొదలగు వాటితో చేసే ఈ తర్పణ కార్యక్రమాలలో ఆ పితృదేవతల సన్నిధి ఉండుగాక!

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం సమర్పించే కవ్యాల ప్రాముఖ్యతను, అవి పితృదేవతలకు అత్యంత ఇష్టమైనవిగా భావించబడతాయని తెలియజేస్తుంది. పూజ చేసే వ్యక్తి (రుచి) తన భక్తిని, పితృదేవతలు తన సమర్పణలలో సన్నిహితంగా ఉండాలని కోరుకుంటున్నాడు. ఇది భక్తి యొక్క అంతరంగాన్ని వివరిస్తుంది.

శ్లోకం 23

దినే దినే యే ప్రతిగృహ్ణతే ర్చా మాసాంత పూజ్యా భువి యే ష్టకాసు |

యే వత్సరాంతే 2భ్యుదయే చ పూజ్యాః ప్రయాంతు తే మే పితరో త్ర తుష్టిమ్ ||23||

పదవిభాగము:

దినే దినే, యే, ప్రతిగృహ్ణతే, అర్చాం, మాసాంత, పూజ్యాః, భువి, యే, అష్టకాసు, యే, వత్సరాంతే, అభ్యుదయే, చ, పూజ్యాః, ప్రయాంతు, తే, మే, పితరః, అత్ర, తుష్టిమ్.

అన్వయము:

యే, దినే దినే, అర్చాం, ప్రతిగృహ్ణతే, యే, భువి, మాసాంతే, అష్టకాసు, పూజ్యాః, చ, యే, వత్సరాంతే, అభ్యుదయే, పూజ్యాః, తే, మే, పితరః, అత్ర, తుష్టిమ్, ప్రయాంతు.

ప్రతి పదార్థము:

యే = ఏ పితృదేవతలు, దినే దినే = ప్రతిరోజూ, అర్చాం = పూజను, ప్రతిగృహ్ణతే = స్వీకరిస్తారో, యే = ఏ పితృదేవతలు, భువి = భూమిపై, మాసాంతే = ప్రతి నెలాఖరున (మాస శ్రాద్ధాలలో), అష్టకాసు = అష్టక తిథులలో (మాసంలో శుక్లపక్ష అష్టమి, నవమి, దశమి తిథులలో), పూజ్యాః = పూజింపబడతారో, చ = మరియు, యే = ఏ పితృదేవతలు, వత్సరాంతే = సంవత్సర చివర (వార్షిక శ్రాద్ధాలలో), అభ్యుదయే = శుభకార్యాల ఆరంభంలో (వృద్ధి శ్రాద్ధాలలో), పూజ్యాః = పూజింపబడతారో, తే = ఆ, మే = నా, పితరః = పితృదేవతలు, అత్ర = ఈ (కార్యక్రమంలో), తుష్టిమ్ = తృప్తిని, ప్రయాంతు = పొందుదురు గాక.

తాత్పర్యము:

ప్రతిరోజూ పూజలను స్వీకరించే, ప్రతి నెలాఖరున మరియు అష్టక తిథులలో భూమిపై పూజింపబడే, అలాగే సంవత్సరంతాన మరియు శుభకార్యాల ఆరంభంలో పూజింపబడే పితృదేవతలు ఈ కార్యక్రమంలో తృప్తి పొందుదురు గాక!

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృపూజ యొక్క కాలాన్ని, వైవిధ్యాన్ని వివరిస్తుంది. పితృదేవతలను నిత్యం, నెల చివర, అష్టకలలో, సంవత్సరాంతాన మరియు శుభకార్యాల ప్రారంభంలో పూజిస్తారని తెలియజేస్తుంది. దీనివల్ల పితృదేవతలు తృప్తి చెంది ఆశీర్వదిస్తారని చెప్పబడింది.

శ్లోకం 24

పూజ్యా ద్విజానాం కుముదేన్దుభాసో యే క్షత్రియాణాం జ్వలనార్కవర్ణాః |

తథా విశాం యే కనకావదాతా నీలీ ప్రభా శూద్ర జనస్య యే చ ||

పదవిభాగము:

పూజ్యాః, ద్విజానాం, కుముద, ఇందు, భాసః, యే, క్షత్రియాణాం, జ్వలన, అర్క, వర్ణాః, తథా, విశాం, యే, కనక, అవదాతాః, నీలీ, ప్రభాః, శూద్ర, జనస్య, యే, చ.

అన్వయము:

యే, ద్విజానాం, కుముదేందుభాసః, యే, క్షత్రియాణాం, జ్వలనార్కవర్ణాః, తథా, యే, విశాం, కనకావదాతాః, చ, యే, శూద్రజనస్య, నీలీప్రభాః, (భూత్వా) పూజ్యాః.

ప్రతి పదార్థము:

యే = ఏ పితృదేవతలు, ద్విజానాం = బ్రాహ్మణులకు, కుముదేందుభాసః = కలువపూవు లేదా చంద్రుని వలె తెల్లని కాంతి కలవారో, యే = ఏ పితృదేవతలు, క్షత్రియాణాం = క్షత్రియులకు, జ్వలనార్కవర్ణాః = అగ్ని లేదా సూర్యుని వలె ఎర్రని వర్ణం కలవారో, తథా = అట్లే, యే = ఏ పితృదేవతలు, విశాం = వైశ్యులకు, కనకావదాతాః = బంగారం వలె మెరిసే తెల్లని రంగు కలవారో, చ = మరియు, యే = ఏ పితృదేవతలు, శూద్రజనస్య = శూద్రులకు, నీలీప్రభాః = నల్లని లేదా బూడిద రంగు కాంతి కలవారో, పూజ్యాః = పూజింపదగినవారో.

తాత్పర్యము:

కొంతమంది పితృదేవతలు బ్రాహ్మణులకు మల్లెపువ్వువలె తెల్లగా లేదా చంద్రునివలె తెల్లని కాంతితో పూజింపబడతారు. పితృదేవతల ఆత్మలు నిప్పువలె ఎర్రగా లేదా సూర్యునివలె వుంటే వారిని క్షత్రియులు పూజిస్తారు. బంగారపు రంగులో వారి ఆత్మలు వుంటే వైశ్యులు పూజిస్తారు. బూడిద రంగులో పితృదేవతల ఆత్మలు వుంటే శూద్రులు పూజిస్తారు.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం వర్ణాలను బట్టి పితృదేవతల యొక్క స్వరూపం మరియు వారిని ఆరాధించే విధానం వివరిస్తుంది. బ్రాహ్మణులకు తెల్లని, క్షత్రియులకు ఎరుపు, వైశ్యులకు బంగారు, శూద్రులకు నల్లని వర్ణాలలో పితృదేవతలు దర్శనమిస్తారని లేదా ఆయా వర్గాలవారికి ఆ రూపాలలో పూజింపబడతారని తెలుస్తోంది.

శ్లోకం 25

తే స్మిన్సమస్తా మమ పుష్పగన్ధ ధూపామ్బు భోజ్యాది నివేదనేన |

తథాగ్ని హోమేన చ యాన్తి తృప్తిం సదా పితృభ్యః ప్రణతోస్మి తేభ్యః ||

పదవిభాగము:

తే, అస్మిన్, సమస్తాః, మమ, పుష్ప, గంధ, ధూప, అంబు, భోజ్య, ఆది, నివేదనేన, తథా, అగ్ని, హోమేన, చ, యాంతి, తృప్తిం, సదా, పితృభ్యః, ప్రణతః, అస్మి, తేభ్యః.

అన్వయము:

తే, సమస్తాః, అస్మిన్, మమ, పుష్పగంధధూపాంబుభోజ్యాది నివేదనేన, తథా, అగ్నిహోమేన, చ, తృప్తిం, యాంతి. సదా, తేభ్యః, పితృభ్యః, అస్మి, ప్రణతః.

ప్రతి పదార్థము:

తే = ఆ, సమస్తాః = సమస్తమైన పితృదేవతలు, అస్మిన్ = ఈ (కార్యక్రమంలో), మమ = నాచే అర్పించబడిన, పుష్పగంధధూపాంబుభోజ్యాది నివేదనేన = పువ్వులు, సుగంధ ద్రవ్యములు, ధూపం, నీరు, ఆహార పదార్థములు మొదలగు నివేదనలచే, తథా = అట్లే, అగ్నిహోమేన = అగ్నిలో హోమం చేయడం వలన, చ = కూడా, తృప్తిం = తృప్తిని, యాంతి = పొందుదురు గాక. సదా = ఎల్లప్పుడూ, తేభ్యః = అటువంటి, పితృభ్యః = పితృదేవతలకు, అస్మి = నేను, ప్రణతః = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

నేను అర్పించే పువ్వులు, సుగంధ ద్రవ్యములు, సాంబ్రాణి మొదలగునవి, నీరు మరియు ఆహార పదార్థములు, మరియు అగ్నిహోమము వలన పితృదేవతలు సంతోషంగాను, తృప్తిగాను వుంటారు. నేను ఎల్లప్పుడూ అటువంటి పితృదేవతలకు నమస్కరిస్తాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతలకు తృప్తిని కలిగించే మార్గాలను వివరిస్తుంది. భక్తుడు సమర్పించే పుష్పాలు, గంధం, ధూపం, జలం, ఆహారం, మరియు అగ్నిహోమం ద్వారా పితృదేవతలు తృప్తి చెందుతారని ప్రార్థించి, వారికి నిత్యం నమస్కరిస్తున్నాడు.

శ్లోకం 26

యే దేవపూర్వాణ్యభితృప్తి హేతోరశ్నన్తి కవ్యాని శుభాహృతాని |

తృప్తాశ్చ యే భూతిసృజో భవన్తి తృప్యన్తు తే స్మిన్ప్రణతోస్మి తేభ్యః ||

పదవిభాగము:

యే, దేవ, పూర్వాణి, అభితృప్తి, హేతోః, అశ్నంతి, కవ్యాని, శుభ, ఆహృతాని, తృప్తాః, చ, యే, భూతి, సృజః, భవంతి, తృప్యంతు, తే, అస్మిన్, ప్రణతః, అస్మి, తేభ్యః.

అన్వయము:

యే, అభితృప్తిహేతోః, శుభాహృతాని, దేవపూర్వాణి, కవ్యాని, అశ్నంతి, చ, యే, తృప్తాః, భూతిసృజః, భవంతి, తే, అస్మిన్, తృప్యంతు. తేభ్యః, అస్మి, ప్రణతః.

ప్రతి పదార్థము:

యే = ఏ పితృదేవతలు, అభితృప్తిహేతోః = సంపూర్ణ తృప్తి కొరకు, శుభాహృతాని = శుభప్రదంగా ఆహ్వానించబడిన, దేవపూర్వాణి = దేవతల కంటే ముందుగా (లేదా దేవతలతో పాటు), కవ్యాని = కవ్య పదార్థాలను, అశ్నంతి = స్వీకరిస్తారో, చ = మరియు, యే = ఏ పితృదేవతలు, తృప్తాః = తృప్తి చెందినవారై, భూతిసృజః = సంపదలను సృష్టించేవారుగా (లేదా ఐశ్వర్యాన్ని ప్రసాదించేవారుగా), భవంతి = అవుతారో, తే = ఆ పితృదేవతలు, అస్మిన్ = ఈ (కార్యక్రమంలో), తృప్యంతు = తృప్తి చెందుదురు గాక. తేభ్యః = అటువంటి పితృదేవతలకు, అస్మి = నేను, ప్రణతః = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

ఈ వైదిక కార్యక్రమం వలన, దేవతల కంటే ముందుగా శుభప్రదమైన హవిస్సును గ్రహించి, సంపూర్ణ తృప్తి పొంది, సంపదలను ప్రసాదించే పితృదేవతలు తృప్తి చెందుదురు గాక! అటువంటి పితృదేవతలకు నా యొక్క నమస్కారం.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతలు దేవతల కంటే ముందే హవిస్సును స్వీకరిస్తారని, వారి ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. వారు తృప్తి చెందితే భక్తులకు సంపదలను ప్రసాదిస్తారని చెప్పబడింది. పితృ తర్పణం ద్వారా కేవలం మోక్షమే కాకుండా ఐహిక సంపదలు కూడా లభిస్తాయని ఇది స్పష్టం చేస్తుంది.

శ్లోకం 27

రక్షాంసి భూతాన్యసురాంస్తథోగ్రాన్నిర్ణాశయన్తు త్వశివం ప్రజానామ్ |

ఆద్యాః సురాణామమరేశ పూజ్యాస్తృప్యన్తు తే స్మిత్ప్రణతోస్మి తేభ్యః ||

పదవిభాగము:

రక్షాంసి, భూతాని, అసురాన్, తథా, ఉగ్రాన్, నిర్ణాశయన్తు, తు, అశివం, ప్రజానామ్, ఆద్యాః, సురాణాం, అమరేశ, పూజ్యాః, తృప్యంతు, తే, అస్మిన్, ప్రణతః, అస్మి, తేభ్యః.

అన్వయము:

సురాణాం, ఆద్యాః, అమరేశపూజ్యాః, తే పితరః, అస్మిన్ తృప్యంతు. తు, ప్రజానాం అశివం, రక్షాంసి, భూతాని, తథా, ఉగ్రాన్, అసురాన్, నిర్ణాశయన్తు. తేభ్యః, అస్మి, ప్రణతః.

ప్రతి పదార్థము:

సురాణాం = దేవతలలో, ఆద్యాః = ఆద్యులైన, అమరేశపూజ్యాః = ఇంద్రునిచేత కూడా పూజింపదగిన, తే = ఆ పితృదేవతలు, అస్మిన్ = ఈ (కార్యక్రమంలో), తృప్యంతు = తృప్తి పొందుదురు గాక. తు = మరియు, ప్రజానాం = ప్రజలకు, అశివం = అశుభాన్ని, రక్షాంసి = రాక్షసులను, భూతాని = భూతాలను, తథా = అట్లే, ఉగ్రాన్ = భయంకరమైన, అసురాన్ = అసురులను, నిర్ణాశయన్తు = నాశనం చేయుదురు గాక. తేభ్యః = అటువంటి పితృదేవతలకు, అస్మి = నేను, ప్రణతః = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

అసలైన పితృదేవతలు ఇంద్రుడు చేత కూడా పూజింపబడే స్థాయిలో ఉంటారు. ఈ పవిత్ర కార్యక్రమంచే తృప్తి పొందినవారై, ప్రజల యొక్క అశుభాలను, రాక్షసులను, భూతాలను, భయంకరమైన అసురులను నాశనం చేయుదురు గాక! నేను వారికి నమస్కరిస్తున్నాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతల యొక్క రక్షణా శక్తిని వివరిస్తుంది. వారు దేవతలచే, ఇంద్రునిచే పూజింపదగినవారని, వారిని తృప్తి పరచడం ద్వారా వారు రాక్షసులు, భూతాలు, అసురులు వంటి దుష్టశక్తుల నుండి ప్రజలను రక్షిస్తారని చెప్పబడింది. ఇది పితృదేవతలకు కేవలం మోక్ష ప్రదాతలుగానే కాకుండా రక్షకులుగా కూడా ఉన్న ప్రాముఖ్యతను తెలుపుతుంది.

శ్లోకం 28

అగ్నిష్వాత్తా బర్హిషద ఆజ్యపాః సోమపాస్తథా |

ప్రజన్తు తృప్తిం శ్రాద్ధే స్మిన్పితరస్తర్పితా మయా ||

పదవిభాగము:

అగ్నిష్వాత్తాః, బర్హిషదః, ఆజ్యపాః, సోమపాః, తథా, ప్రజంతు, తృప్తిం, శ్రాద్ధే, అస్మిన్, పితరః, తర్పితాః, మయా.

అన్వయము:

అగ్నిష్వాత్తాః, బర్హిషదః, ఆజ్యపాః, తథా, సోమపాః, పితరః, మయా, అస్మిన్, శ్రాద్ధే, తర్పితాః, తృప్తిం, ప్రజంతు.

ప్రతి పదార్థము:

అగ్నిష్వాత్తాః = అగ్నిష్వాత్తలు, బర్హిషదః = బర్హిషదులు, ఆజ్యపాః = ఆజ్యపులు, తథా = అట్లే, సోమపాః = సోమపులు అనే, పితరః = పితృదేవతలు, మయా = నాచేత, అస్మిన్ = ఈ, శ్రాద్ధే = శ్రాద్ధ కార్యక్రమంలో, తర్పితాః = తృప్తిపరచబడినవారై, తృప్తిం = తృప్తిని, ప్రజంతు = పొందుదురు గాక.

తాత్పర్యము:

అగ్నిష్వాత్తలు, బర్హిషదులు, ఆజ్యపులు, సోమపులు వంటి వివిధ రకములైన పితృదేవతలందరూ, ఈ ప్రస్తుత శ్రాద్ధ కార్యక్రమం ద్వారా నాచే తృప్తిపరచబడి, సంపూర్ణ తృప్తి పొందుదురు గాక!

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతలలోని ప్రధాన సమూహాలను (గణాలను) పేర్కొంటుంది: అగ్నిష్వాత్తలు (అగ్నిలో హోమం ద్వారా తృప్తి చెందేవి), బర్హిషదులు (దర్భాసనంపై ఆరాధింపబడేవి), ఆజ్యపులు (ఘృతం ద్వారా తృప్తి చెందేవి), సోమపులు (సోమరసం ద్వారా తృప్తి చెందేవి). భక్తుడు ఈ శ్రాద్ధంలో వీరందరినీ ఉద్దేశించి తృప్తి పరచాలని కోరుకుంటున్నాడు.

శ్లోకం 29

అగ్నిష్వాత్తాః పితృగణాః ప్రాచీం రక్షన్తు మే దిశమ్ |

తథా బర్హిషదః పాన్తు యామ్యాం యే పితరః సదా ||

ప్రతీచీ మాజ్యపాస్తద్వదుదీచీమపి సోమపాః ||

పదవిభాగము:

అగ్నిష్వాత్తాః, పితృగణాః, ప్రాచీం, రక్షన్తు, మే, దిశమ్, తథా, బర్హిషదః, పాంతు, యామ్యాం, యే, పితరః, సదా, ప్రతీచీం, ఆజ్యపాః, తద్వత్, ఉదీచీం, అపి, సోమపాః.

అన్వయము:

అగ్నిష్వాత్తాః పితృగణాః, మే, ప్రాచీం దిశం, రక్షన్తు. తథా, బర్హిషదః, (దక్షిణాం దిశం) పాంతు. ఆజ్యపాః తద్వత్ ప్రతీచీం (పాంతు). సోమపాః అపి ఉదీచీం (పాంతు).

ప్రతి పదార్థము:

అగ్నిష్వాత్తాః = అగ్నిష్వాత్తులనే, పితృగణాః = పితృగణాలు, మే = నా యొక్క, ప్రాచీం = తూర్పు, దిశమ్ = దిక్కును, రక్షన్తు = రక్షించుగాక. తథా = అట్లే, బర్హిషదః = బర్హిషదులు (సాంప్రదాయకంగా దక్షిణ దిక్కుకు సంబంధించినవారు), (దక్షిణాం దిశం) = దక్షిణ దిక్కును, పాంతు = రక్షించుగాక. ఆజ్యపాః = ఆజ్యపులు, తద్వత్ = అదేవిధంగా, ప్రతీచీం = పడమటి దిక్కును, (పాంతు) = రక్షించుగాక. సోమపాః = సోమపులు, అపి = కూడా, ఉదీచీం = ఉత్తర దిక్కును, (పాంతు) = రక్షించుగాక.

తాత్పర్యము:

అగ్నిష్వాత్తులనే పితృగణాలు నాకు తూర్పు దిక్కును రక్షించుగాక. బర్హిషదులు దక్షిణ దిక్కును రక్షించుగాక. ఆజ్యపులు పడమటి దిక్కు మొత్తాన్ని రక్షించుగాక. సోమపులు ఉత్తర దిక్కు మొత్తాన్ని రక్షించుగాక.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతల యొక్క దిగ్బంధన శక్తిని మరియు దిక్కులను రక్షించే వారి సామర్థ్యాన్ని వివరిస్తుంది. వివిధ పితృగణాలు వివిధ దిక్కులకు రక్షకులుగా నియమించబడ్డారని, ఇది వారి వ్యాప్తిని, ప్రభావాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఇక్కడ 'యామ్యాం యే పితరః సదా' అనే భాగం స్పష్టత కోసం 'దక్షిణాం దిశం' అని మార్చబడింది, ఇది సాంప్రదాయ అర్థానికి అనుగుణంగా ఉంటుంది.

శ్లోకం 30

రక్షోభూత పిశాచేభ్య స్తథైవాసురదోషతః |

సర్వతః పితరో రక్షాం కుర్వన్తు మమ నిత్యశః ||

పదవిభాగము:

రక్షః, భూత, పిశాచేభ్యః, తథా, ఏవ, అసుర, దోషతః, సర్వతః, పితరః, రక్షాం, కుర్వన్తు, మమ, నిత్యశః.

అన్వయము:

పితరః, రక్షోభూతపిశాచేభ్యః, తథా, ఏవ, అసురదోషతః, మమ, సర్వతః, నిత్యశః, రక్షాం, కుర్వన్తు.

ప్రతి పదార్థము:

పితరః = పితృదేవతలు, రక్షోభూతపిశాచేభ్యః = రాక్షసులు, భూతాలు, పిశాచముల నుండి, తథా = అట్లే, ఏవ = కూడా, అసురదోషతః = అసురుల వల్ల కలిగే దోషాల నుండి, మమ = నా యొక్క, సర్వతః = అన్ని దిక్కుల నుండి, నిత్యశః = నిత్యం, రక్షాం = రక్షణను, కుర్వన్తు = చేయుదురు గాక.

తాత్పర్యము:

పితృదేవతలు నన్ను దుష్టశక్తుల నుండి కాపాడుదురు గాక! రాక్షసులు, భూతాలు, పిశాచములు మరియు అసురుల వల్ల కలిగే దోషాల బారి నుండి అన్ని దిక్కుల నుండి నిత్యం రక్షించుదురు గాక!

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతలను సంరక్షకులుగా ప్రార్థిస్తుంది. రక్షకులు, భూతాలు, పిశాచాలు, అసురులు వంటి దుష్టశక్తుల నుండి భక్తుడిని అన్ని వైపుల నుండి రక్షించాలని కోరుకుంటున్నారు. ఇది పితృదేవతల ఆశీర్వాదం శారీరక, మానసిక, ఆధ్యాత్మిక రక్షణను కలిగిస్తుందని సూచిస్తుంది.

శ్లోకం 31

విశ్వో విశ్వ భుగారాధ్యో ధర్మో ధన్యః శుభాననః |

భూతిదో భూతి కృద్భూతిః పితౄణాం యే గణా నవ ||

పదవిభాగము:

విశ్వః, విశ్వభుక్, ఆరాధ్యః, ధర్మః, ధన్యః, శుభాననః, భూతిదః, భూతికృత్, భూతిః, పితౄణాం, యే, గణాః, నవ.

అన్వయము:

పితౄణాం యే, విశ్వః, విశ్వభుక్, ఆరాధ్యః, ధర్మః, ధన్యః, శుభాననః, భూతిదః, భూతికృత్, భూతిః, ఇతి నవ గణాః (సన్తి).

ప్రతి పదార్థము:

పితౄణాం = పితృదేవతలకు సంబంధించిన, యే = ఏ, నవ = తొమ్మిది, గణాః = గణాలున్నాయో, (అవి) విశ్వః = విశ్వ (సర్వవ్యాప్త), విశ్వభుక్ = విశ్వభుక్ (సమస్తాన్ని భుజించే), ఆరాధ్యః = ఆరాధ్య (పూజింపదగిన), ధర్మః = ధర్మ (ధర్మస్వరూపుడు), ధన్యః = ధన్య (పుణ్యాత్ముడు), శుభాననః = శుభానన (మంగళకరమైన ముఖం కలవాడు), భూతిదః = భూతిద (ఐశ్వర్యాన్ని ఇచ్చేవాడు), భూతికృత్ = భూతికృత్ (ఐశ్వర్యాన్ని కలిగించేవాడు), భూతిః = భూతి (ఐశ్వర్యస్వరూపుడు).

తాత్పర్యము:

పితృదేవతలు తొమ్మిది గణములుగా విభజింపబడ్డారు. వారు విశ్వ, విశ్వభుగ్, ఆరాధ్యులు; ధర్ములు, ధన్యులు, శుభాననులు; భూతిద, భూతికృద్ మరియు భూతులు.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతలలోని తొమ్మిది ప్రధాన గణాలను నామకరణం చేస్తుంది. ఈ పేర్లు వారి స్వభావాలను, లక్షణాలను సూచిస్తాయి, అవి వారి పవిత్రతను, ఐశ్వర్యాన్ని ప్రసాదించే శక్తిని తెలియజేస్తాయి. ఈ విభజన వారి విశిష్టతను చూపుతుంది.

శ్లోకం 32

కల్యాణః కల్యదః కర్తా కల్యః కల్యతరాశ్రయః |

కల్యతా హేతురనఘః షడిమే తే గణాః స్మృతాః ||

పదవిభాగము:

కల్యాణః, కల్యదః, కర్తా, కల్యః, కల్యతరాశ్రయః, కల్యతాహేతుః, అనఘః, షట్, ఇమే, తే, గణాః, స్మృతాః.

అన్వయము:

తే, ఇమే, కల్యాణః, కల్యదః, కర్తా, కల్యః, కల్యతరాశ్రయః, కల్యతాహేతుః, అనఘః, ఇతి షట్ గణాః స్మృతాః.

ప్రతి పదార్థము:

తే = ఆ, ఇమే = ఈ, షట్ = ఆరు, గణాః = గణాలు, స్మృతాః = చెప్పబడినవి. (అవి) కల్యాణః = కల్యాణ (శుభప్రదుడు), కల్యదః = కల్యద (శుభాన్ని ఇచ్చేవాడు), కర్తా = కర్త (సృష్టికర్త), కల్యః = కల్య (శ్రేష్ఠుడు, సామర్థ్యం కలవాడు), కల్యతరాశ్రయః = కల్యతరాశ్రయ (అత్యంత శ్రేష్ఠులకు ఆశ్రయం ఇచ్చేవాడు), కల్యతాహేతుః = కల్యతాహేతు (శ్రేయస్సుకు కారణమైనవాడు), అనఘః = అనఘ (నిష్పాపుడు).

తాత్పర్యము:

ఇదే దివ్యక్రమంలో ఇంకను ఆరు రకముల పితృదేవతలు గలరు. వారు కల్యాణులు, కల్యదులు, కర్తలు, కల్యులు, కల్యతరాశ్రయులు, కల్యతాహేతువులు మరియు అనఘులు ఇవి ఆరు.

విశేషములు:

పితృదేవతలలోని మరో ఆరు గణాలను ఈ శ్లోకం వివరిస్తుంది. ఈ పేర్లు వారి శుభప్రదమైన స్వభావాన్ని, సృష్టికర్తృత్వాన్ని, పాపరహితులుగా ఉండటాన్ని తెలియజేస్తాయి. ఇది పితృదేవతల యొక్క విస్తృతమైన లక్షణాలను ప్రదర్శిస్తుంది.

శ్లోకం 33

వరో వరేణ్యో వరద స్తుష్టిదః పుష్టిదస్తథా |

విశ్వపాతా తథా ధాతా సప్తైతే చ గణాః స్మృతాః ||

పదవిభాగము:

వరః, వరేణ్యః, వరదః, తుష్టిదః, పుష్టిదః, తథా, విశ్వపాతా, తథా, ధాతా, సప్త, ఏతే, చ, గణాః, స్మృతాః.

అన్వయము:

ఏతే చ, వరః, వరేణ్యః, వరదః, తుష్టిదః, పుష్టిదః, తథా, విశ్వపాతా, తథా, ధాతా, ఇతి సప్త గణాః స్మృతాః.

ప్రతి పదార్థము:

ఏతే = ఈ, చ = మరియు, సప్త = ఏడు, గణాః = గణాలు, స్మృతాః = చెప్పబడినవి. (అవి) వరః = వర (వరాన్ని ఇచ్చేవాడు), వరేణ్యః = వరేణ్య (శ్రేష్ఠుడు, కోరదగినవాడు), వరదః = వరద (వరాలను ప్రసాదించేవాడు), తుష్టిదః = తుష్టిద (సంతోషాన్ని ఇచ్చేవాడు), పుష్టిదః = పుష్టిద (వృద్ధిని ఇచ్చేవాడు), తథా = అట్లే, విశ్వపాతా = విశ్వపాత (ప్రపంచాన్ని రక్షించేవాడు), తథా = అట్లే, ధాతా = ధాత (పోషకుడు, సృష్టికర్త).

తాత్పర్యము:

ఏడు ఇతర గణములు తెలియుచున్నవి. వాటి పేర్లు వర, వరేణ్య, వరద, తుష్టిద, పుష్టిద, విశ్వపాల, ధాతృ గణములు.

విశేషములు:

పితృగణాలలో మరో ఏడు పేర్లు ఇక్కడ ఇవ్వబడ్డాయి. ఈ పేర్లు వారి వరం ఇచ్చే శక్తి, సంతృప్తిని, వృద్ధిని ప్రసాదించే సామర్థ్యం, మరియు విశ్వాన్ని పాలించే స్వభావాన్ని వివరిస్తాయి. పితృదేవతల యొక్క అనేక ప్రయోజనాలను ఇది తెలుపుతుంది.

శ్లోకం 34

మహాన్మహాత్మా మహితో మహిమావాన్మహాబలిః |

గణాః పఞ్చ తథైవేతే పితౄణాం పాపనాశనాః ||

పదవిభాగము:

మహాన్, మహాత్మా, మహితః, మహిమావాన్, మహాబలిః, గణాః, పంచ, తథా, ఏవ, ఏతే, పితౄణాం, పాపనాశనాః.

అన్వయము:

పితౄణాం, ఏతే, మహాన్, మహాత్మా, మహితః, మహిమావాన్, మహాబలిః, ఇతి తథా ఏవ పంచ గణాః, పాపనాశనాః (స్మృతాః).

ప్రతి పదార్థము:

పితౄణాం = పితృదేవతలకు సంబంధించిన, ఏతే = ఈ, తథా ఏవ = అట్లే, పంచ = ఐదు, గణాః = గణాలు, (చెప్పబడినవి). అవి మహాన్ = మహాన్ (గొప్పవాడు), మహాత్మా = మహాత్మా (గొప్ప ఆత్మ కలవాడు), మహితః = మహిత

(పూజింపబడినవాడు), మహిమావాన్ = మహిమావాన్ (గొప్ప మహిమ కలవాడు), మహాబలిః = మహాబలి (గొప్ప బలవంతుడు). ఈ గణాలు, పాపనాశనాః = పాపాలను నాశనం చేసేవి.

తాత్పర్యము:

మరి అయిదు గణములు పితృదేవతలకు సంబంధించినవి తెలియబడుతున్నాయి. అవి మహాన్, మహాత్మ, మహిత, మహిమవత్, మహాబలులు. ఇవి పాపములను నాశనం చేస్తాయి.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృగణాలలో ఐదు ముఖ్యమైన వాటిని వివరిస్తుంది, అవి వారి గొప్పతనాన్ని, శక్తిని, మరియు పాపాలను తొలగించగల సామర్థ్యాన్ని తెలియజేస్తాయి. ఇది పితృదేవతలు భక్తులకు ఆధ్యాత్మిక శుద్ధిని కూడా ప్రసాదించగలరని సూచిస్తుంది.

శ్లోకం 35

సుఖదో ధనదశ్చాన్యో ధర్మదో న్యశ్చ భూతిదః |

పితృణాం కథ్యతే చైవ తథా గణ స చతుష్టయమ్ ||

పదవిభాగము:

సుఖదః, ధనదః, చ, అన్యః, ధర్మదః, అన్యః, చ, భూతిదః, పితృణాం, కథ్యతే, చ, ఏవ, తథా, గణః, సః, చతుష్టయమ్.

అన్వయము:

అన్యః సుఖదః, చ, అన్యః ధనదః, చ, అన్యః ధర్మదః, చ, భూతిదః, తథా, ఏవ, పితృణాం, స చతుష్టయమ్ గణః, కథ్యతే.

ప్రతి పదార్థము:

అన్యః = మరొక, సుఖదః = సుఖాన్ని ఇచ్చేవాడు, చ = మరియు, అన్యః = మరొక, ధనదః = ధనాన్ని ఇచ్చేవాడు, చ = మరియు, అన్యః = మరొక, ధర్మదః = ధర్మాన్ని ఇచ్చేవాడు, చ = మరియు, భూతిదః = ఐశ్వర్యాన్ని ఇచ్చేవాడు. తథా = అట్లే, ఏవ = కూడా, పితృణాం = పితృదేవతలకు సంబంధించిన, సః = ఆ, చతుష్టయమ్ = నాలుగు గణాలు, కథ్యతే = చెప్పబడుతున్నవి.

తాత్పర్యము:

మిగిలిన గణములు క్రమంగా సుఖద, ధనద, ధర్మద, భూతిదులు.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృగణాలలో మరో నాలుగు పేర్లను వివరిస్తుంది. ఈ పేర్లు సుఖం, ధనం, ధర్మం, ఐశ్వర్యం ప్రసాదించే వారి సామర్థ్యాన్ని తెలియజేస్తాయి, తద్వారా వారి ఆశీర్వాదం భౌతిక మరియు ఆధ్యాత్మిక ప్రయోజనాలను కలిగిస్తుందని స్పష్టం అవుతుంది.

శ్లోకం 36

ఏకత్రింశ త్పితృగణా యై ర్వ్యాప్త మఖిలం జగత్ |

త ఏవాత్ర పితృగణాస్తుష్యన్తు చ మదాహితాత్ ||

పదవిభాగము:

ఏకత్రింశత్, పితృగణాః, యైః, వ్యాప్తం, అఖిలం, జగత్, తే, ఏవ, అత్ర, పితృగణాః, తుష్యన్తు, చ, మత్, ఆహితాత్.

అన్వయము:

యైః, అఖిలం, జగత్, వ్యాప్తం, తే, ఏకత్రింశత్, పితృగణాః, ఏవ, అత్ర, మదాహితాత్, చ, తుష్యన్తు.

ప్రతి పదార్థము:

యైః = ఏ పితృగణాలచేత, అఖిలం = సమస్తమైన, జగత్ = జగత్తు, వ్యాప్తం = వ్యాపించి ఉందో, తే = ఆ, ఏకత్రింశత్ = ముప్పది ఒక్క, పితృగణాః = పితృగణాలు, ఏవ = మాత్రమే, అత్ర = ఇక్కడ, మదాహితాత్ = నాచే అర్పించబడిన దానితో, చ = మరియు, తుష్యన్తు = తృప్తి పొందుదురు గాక.

తాత్పర్యము:

ఇవి మొత్తం ముప్పది ఒక్క పితృగణాలుగా చెప్పబడతాయి. ఏ పితృగణాలచేత సమస్త జగత్తు వ్యాపించి ఉందో, అటువంటి పితృగణాలు ఈ నాచే అర్పించబడిన వాటితో తృప్తి పొందుదురు గాక!

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృగణాల యొక్క సంపూర్ణ సంఖ్యను (ముప్పది ఒకటి) మరియు వారి సర్వవ్యాపకత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది. భక్తుడు తాను అర్పించే వాటితో ఈ ముప్పది ఒక్క గణాల పితృదేవతలు తృప్తి చెందాలని కోరుకుంటున్నాడు, వారి విశ్వవ్యాప్త ప్రభావాన్ని అంగీకరిస్తున్నాడు.

శ్లోకం 37

మార్కణ్డయ ఉవాచ (మార్కండేయముని చెప్పాడు.)

ఏవంతు స్తువతస్తస్య తేజసో రాశిరుచ్ఛితః |

ప్రాదుర్బభూవ సహసా గగన వ్యాప్తికారకః ||

పదవిభాగము:

ఏవం, తు, స్తువతః, తస్య, తేజసః, రాశిః, ఉచ్ఛితః, ప్రాదుర్బభూవ, సహసా, గగన, వ్యాప్తికారకః.

అన్వయము:

ఏవం, స్తువతః, తస్య, గగనవ్యాప్తికారకః, ఉచ్ఛితః, తేజసః రాశిః, సహసా, ప్రాదుర్బభూవ.

ప్రతి పదార్థము:

ఏవం = ఈ విధంగా, తు = అయితే, స్తువతః = స్తుతిస్తున్న, తస్య = ఆ రుచికి, గగనవ్యాప్తికారకః = ఆకాశమంతటా వ్యాపించేలా చేసే, ఉచ్ఛితః = ఉన్నతమైన, తేజసః = కాంతి యొక్క, రాశిః = పుంజం (రాశి), సహసా = అకస్మాత్తుగా, ప్రాదుర్భభూవ = కనిపించింది (ప్రకటమయింది).

తాత్పర్యము:

రుచి ఆ విధంగా వేదమంత్రములను ఉచ్చరిస్తుండగా, ఆకాశమంతట వ్యాపించేలా ఉన్నతమైన, ప్రకాశవంతమైన కాంతిపుంజం అకస్మాత్తుగా కనిపించింది.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం రుచి యొక్క పితృస్తోత్ర ప్రభావంతో ఒక అద్భుత దృశ్యాన్ని వివరిస్తుంది. అతని భక్తికి మెచ్చి పితృదేవతలు ఒక మహాతేజస్సు రూపంలో ప్రత్యక్షమయ్యారని సూచిస్తుంది. 'గగనవ్యాప్తికారకః' అనే పదం ఆ తేజస్సు యొక్క విశాలత్వాన్ని, శక్తిని తెలియజేస్తుంది.

శ్లోకం 38

తద్దృష్ట్వా సుమహత్తేజః సముచ్ఛాద్య స్థితం జగత్ |

జానుభ్యా మవనీం గత్వా రుచిః స్తోత్రమిదం జగౌ ||

పదవిభాగము:

తత్, దృష్ట్వా, సుమహత్, తేజః, సముచ్ఛాద్య, స్థితం, జగత్, జానుభ్యాం, అవనీం, గత్వా, రుచిః, స్తోత్రం, ఇదం, జగౌ.

అన్వయము:

జగత్ సముచ్ఛాద్య స్థితం, తత్, సుమహత్, తేజః, దృష్ట్వా, రుచిః, జానుభ్యాం, అవనీం, గత్వా, ఇదం, స్తోత్రం, జగౌ.

ప్రతి పదార్థము:

జగత్ = లోకాన్ని, సముచ్ఛాద్య = పూర్తిగా ఆవరించి, స్థితం = నిలిచి ఉన్న, తత్ = ఆ, సుమహత్ = గొప్ప, తేజః = కాంతిని, దృష్ట్వా = చూచి, రుచిః = రుచి, జానుభ్యాం = మోకాళ్ళతో, అవనీం = భూమిని, గత్వా = చేరి (మోకాళ్ళ మీద నిలబడి), ఇదం = ఈ, స్తోత్రం = స్తోత్రాన్ని, జగౌ = పాడాడు (పలికాడు).

తాత్పర్యము:

లోకమంతా వ్యాపించి నిలిచిన ఆ మహాతేజస్సును చూచి, రుచి మోకాళ్ళ మీద నమస్కరించి, ఈ స్తోత్రాన్ని పలికాడు.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం రుచి యొక్క భక్తి భావాన్ని, పితృదేవతల మహాతేజస్సును చూసి అతను పొందిన వినయాన్ని తెలియజేస్తుంది. మోకాళ్ళపై నిలబడి స్తోత్రం చేయడం అనేది అపారమైన గౌరవానికి, శరణాగతికి ప్రతీక.

శ్లోకం 39

రుచి రువాచ (రుచి చెప్పాడు)

అర్చితానామమూర్తీనాం పితౄణాం దీప్తతేజసామ్ |

నమస్యామి సదా తేషాం ధ్యానినాం దివ్యచక్షుషామ్ ||

పదవిభాగము:

అర్చితానాం, అమూర్తీనాం, పితౄణాం, దీప్తతేజసాం, నమస్యామి, సదా, తేషాం, ధ్యానినాం, దివ్యచక్షుషామ్.

అన్వయము:

అహం, అర్చితానాం, అమూర్తీనాం, దీప్తతేజసాం, ధ్యానినాం, దివ్యచక్షుషాం, తేషాం, పితౄణాం, సదా, నమస్యామి.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, అర్చితానాం = పూజింపబడువారును, అమూర్తీనాం = శరీరం ధరించనివారును (నిరాకారులైన), పితౄణాం = పితృదేవతలకు, దీప్తతేజసాం = ప్రకాశవంతమైన తేజస్సు కలవారును, ధ్యానినాం = ధ్యానంలో ఉన్నవారును, దివ్యచక్షుషాం = దివ్యమైన దృష్టి కలవారునైన, తేషాం = ఆ, పితౄణాం = పితృదేవతలకు, సదా = పాదాలకు, నమస్యామి = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

పూజింపబడువారును, శరీరం ధరించనివారును, ప్రకాశవంతమైన కాంతి కలవారును, ధ్యానంలో ఉన్నవారును, దైవత్వం కలిగినవారునైన పితృదేవతలకు (వారి పాదాలకు) నేను నమస్కరిస్తున్నాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతల యొక్క కొన్ని లక్షణాలను వివరిస్తుంది: వారు నిరాకారులని (అమూర్తులు), ప్రకాశవంతమైన తేజస్సు కలవారని (దీప్తతేజసామ్), ధ్యానపరులని (ధ్యానినామ్), మరియు దివ్యదృష్టి కలవారని (దివ్యచక్షుషామ్). రుచి వారి పాదాలకు నమస్కరించడం ద్వారా తన భక్తిని, వినయాన్ని తెలియజేస్తున్నాడు.

శ్లోకం 40

ఇంద్రాదీనాం చ నేతారో దక్ష మారీచయోస్తథా |

సప్తర్షీణాం తథాన్యేషాం తాన్నమస్యామి కామదాన్ ||

పదవిభాగము:

ఇంద్ర, ఆదీనాం, చ, నేతారః, దక్ష, మారీచయోః, తథా, సప్తర్షీణాం, తథా, అన్యేషాం, తాన్, నమస్యామి, కామదాన్.

అన్వయము:

అహం, ఇంద్రాదీనాం, చ, నేతారః, తథా, దక్షమారీచయోః, సప్తర్షీణాం, తథా, అన్యేషాం (గురవః), కామదాన్, తాన్ పితౄన్, నమస్యామి.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, ఇంద్రాదీనాం = ఇంద్రుడు మొదలగువారికి, చ = కూడా, నేతారః = నాయకులు, తథా = అట్లే, దక్షమారీచయోః = దక్షుడు, మరీచి వంటి వారికి, సప్తర్షీణాం = సప్త మహర్షులకు, తథా = అట్లే, అన్యేషాం = ఇతరులకు కూడా (గురువులు, మార్గదర్శకులు అయిన), కామదాన్ = కోరిన వరాలను ప్రసాదించే, తాన్ = ఆ పితృదేవతలకు, నమస్యామి = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

ఇంద్రుడు మొదలగువారికి కూడా నాయకత్వం వహించినవారు, పవిత్రమైన ఋషులైన దక్షుడు, మరీచి మొదలగువారికి మార్గదర్శకులు, సప్త మహర్షులకు అనుసరించదగినవారు, మరియు ఇతరులకు కూడా ఆదర్శప్రాయులైన, అనేక వరములనిచ్చే పితృదేవతలకు నేను నమస్కరిస్తున్నాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతల యొక్క అత్యున్నత స్థానాన్ని తెలియజేస్తుంది. వారు ఇంద్రుడు వంటి దేవతలకే కాకుండా, దక్షుడు, మరీచి వంటి ప్రజాపతులకు, సప్తర్షులకు కూడా నాయకులుగా, మార్గదర్శకులుగా ఉన్నారని చెప్పబడింది. అంతేకాకుండా వారు కోరిన కోరికలను తీర్చే శక్తి కలవారని ('కామదాన్') కూడా పేర్కొనబడింది.

శ్లోకం 41

మన్వాదీనాం చ నేతారః సూర్యాశ్చన్ద్రమసోస్తథా |

తాన్నమస్యామ్యహం సర్వాన్పితౄనప్యుద్ధధార సః ||

పదవిభాగము:

మన్వాదీనాం, చ, నేతారః, సూర్యాః, చంద్రమసోః, తథా, తాన్, నమస్యామి, అహం, సర్వాన్, పితౄన్, అపి, ఉద్ధధార, సః.

అన్వయము:

అహం, మన్వాదీనాం, చ, సూర్యాశ్చంద్రమసోః, తథా, నేతారః, సర్వాన్, తాన్, పిత్యాన్, నమస్యామి. సః, అపి, ఉద్దధార.

ప్రతి పదార్థము:

అహం = నేను, మన్వాదీనాం = మనువు మొదలైన వారికి (న్యాయశాస్త్ర కోవిదులకు), చ = మరియు, సూర్యాశ్చంద్రమసోః = సూర్యచంద్రులకు, తథా = అట్లే, నేతారః = నాయకులు (మార్గదర్శకులు) అయిన, సర్వాన్ = సమస్త, తాన్ = ఆ, పిత్యాన్ = పితృదేవతలను, నమస్యామి = నమస్కరిస్తున్నాను. సః = ఆ రుచి, అపి = కూడా, ఉద్దధార = పఠించాడు (ఈ స్తోత్రాన్ని).

తాత్పర్యము:

మనువు మొదలగు న్యాయశాస్త్ర కోవిదులకు నాయకులవంటి పితృదేవతలకు నమస్కారం. సూర్యచంద్రులకు కూడా వారి వారి గగన మార్గములను నిర్దేశించగల పితృదేవతలకు నమస్కారం. (రుచి ఈ విధంగా పఠించాడు.)

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతలు మన్వాది ధర్మశాస్త్ర ప్రవక్తలకు, సూర్యచంద్రులకు కూడా మార్గదర్శకులని తెలియజేస్తుంది. ఇది వారి ఉన్నత స్థానాన్ని, విశ్వపాలనలో వారి పాత్రను స్పష్టం చేస్తుంది. సూర్యచంద్రుల గమనానికి కూడా పితృదేవతలు కారణమని చెప్పడం వారి మహత్యాన్ని చాటుతుంది.

శ్లోకం 42

నక్షత్రాణాం గ్రహాణాం చ వాయ్వగ్న్యోర్నభసస్తథా |

ద్యావాపృథివ్యోశ్చ తథా నమస్యామి కృతాఞ్జలిః ||

పదవిభాగము:

నక్షత్రాణాం, గ్రహాణాం, చ, వామ్, అగ్న్యోః, నభసః, తథా, ద్యావాపృథివ్యోః, చ, తథా, నమస్యామి, కృతాంజలిః.

అన్వయము:

కృతాంజలిః (అహం), నక్షత్రాణాం, గ్రహాణాం, చ, వామ్, అగ్న్యోః, నభసః, తథా, ద్యావాపృథివ్యోః, చ, తథా, నమస్యామి.

ప్రతి పదార్థము:

కృతాంజలిః = అంజలి ఘటించి (రెండు చేతులు జోడించి) నేను, నక్షత్రాణాం = నక్షత్రాలకు సంబంధించిన, గ్రహాణాం = గ్రహాలకు సంబంధించిన, చ = మరియు, వామ్ = వాయువుకు, అగ్నోః = అగ్నికి, నభసః = ఆకాశానికి, తథా = అట్లే, ద్యావాపృథివ్యోః = ద్యులోకము (స్వర్గం) మరియు పృథివి (భూమి)కి, చ = కూడా, తథా = అట్లే, నమస్యామి = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

అంజలి ఘటించి (రెండు చేతులు దగ్గరకు చేర్చి), నక్షత్రములు, గ్రహములు, వాయువు, అగ్ని, ఆకాశం, స్వర్గం, భూమి - వీటికి సంబంధించిన పితృదేవతలకు నమస్కారము.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం సమస్త ప్రకృతి శక్తులకు, నక్షత్రాలు, గ్రహాలు, పంచభూతాలు (వాయువు, అగ్ని, ఆకాశం, భూమి), మరియు ద్యులోకం, భూలోకం వంటి అన్నింటికి పితృదేవతలు అధిపతులు లేదా నియంతలు అని సూచిస్తుంది. రుచి ఈ సకల శక్తులతో అనుసంధానమై ఉన్న పితృదేవతలకు నమస్కరిస్తున్నాడు.

శ్లోకం 43

ప్రజాపతేః కశ్యపాయ సోమాయ వరుణాయ చ |

యోగేశ్వరేభ్యశ్చ సదా నమస్యామి కృతాఞ్జలిః ||

పదవిభాగము:

ప్రజాపతేః, కశ్యపాయ, సోమాయ, వరుణాయ, చ, యోగేశ్వరేభ్యః, చ, సదా, నమస్యామి, కృతాంజలిః.

అన్వయము:

కృతాంజలిః (అహం), ప్రజాపతేః, కశ్యపాయ, సోమాయ, వరుణాయ, చ, యోగేశ్వరేభ్యః, చ, సదా, నమస్యామి.

ప్రతి పదార్థము:

కృతాంజలిః = రెండు చేతులు అంజలి ఘటించి, (అహం = నేను), ప్రజాపతేః = ప్రజాపతికి (బ్రహ్మకు), కశ్యపాయ = కశ్యపునికి, సోమాయ = సోమునికి (చంద్రునికి), వరుణాయ = వరుణునికి, చ = మరియు, యోగేశ్వరేభ్యః =

యోగేశ్వరులకు (యోగసిద్ధులకు) సంబంధించిన పితృదేవతలకు, చ = కూడా, సదా = ఎల్లప్పుడూ, నమస్యామి = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

రెండు చేతులు అంజలి ఘటించి, కశ్యప ప్రజాపతికి, సోమునకు (చంద్రునికి), వరుణునికి, మరియు యోగేశ్వరులకు సంబంధించిన పితృదేవతలకు నేను ఎల్లప్పుడూ నమస్కారం చేస్తున్నాను.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతలు వివిధ దైవత్వాలు, ఋషులు, మరియు యోగీశ్వరులతో సంబంధం కలిగి ఉన్నారని తెలియజేస్తుంది. కశ్యపుడు, సోముడు, వరుణుడు, యోగేశ్వరులు వంటి ప్రముఖ దేవతలు, ఋషుల ద్వారా కూడా పితృదేవతలు పూజింపబడుతున్నారని లేదా వారి ద్వారా ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నారని అర్థం చేసుకోవచ్చు.

ఖచ్చితంగా, మీరు అడిగిన విధంగా సంస్కృత మరియు తెలుగు వాక్యాలలోని టైపింగ్ తప్పులను సరిచేసి, శ్లోక సంఖ్యలను 44 నుండి వరుసగా మారుస్తున్నాను. రెండు శ్లోకాల వ్యాఖ్యలు కలిసి ఉంటే, వాటిని విడివిడిగా అందిస్తున్నాను.

శ్లోకం 44

నమో గణేభ్యః సప్తభ్యస్తథా లోకేషు సప్తసు |

స్వాయమ్భువే నమస్యామి బ్రహ్మణే యోగచక్షుషే ||

పదవిభాగము:

నమః, గణేభ్యః, సప్తభ్యః, తథా, లోకేషు, సప్తసు, స్వాయమ్భువే, నమస్యామి, బ్రహ్మణే, యోగచక్షుషే.

అన్వయము:

సప్తభ్యః గణేభ్యః నమః. తథా, సప్తసు, లోకేషు (యే సంతి తేభ్యః నమః). స్వాయమ్భువే, యోగచక్షుషే, బ్రహ్మణే, నమస్యామి.

ప్రతి పదార్థము:

సప్తభ్యః = ఏడు, గణేభ్యః = గణములకు, నమః = నమస్కారం. తథా = అట్లే, సప్తసు = ఏడు, లోకేషు = లోకములలో, (వుండువారికి నమస్కారం). స్వాయమ్భువే = స్వయంభువైన, యోగచక్షుషే = యోగదృష్టి కలిగిన, బ్రహ్మణే = బ్రహ్మకు, నమస్యామి = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

ఏడు లోకములలో వుండు ఏడు గణములకు నా నమస్కారం. స్వయంభూ అయినవాడును, యోగదృష్టి కలిగిన బ్రహ్మకు నా నమస్కారం.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం సప్త లోకాలలోని పితృగణాలకు నమస్కరిస్తూ, సృష్టికర్త బ్రహ్మను కూడా యోగదృష్టి కలవాడిగా ప్రార్థిస్తుంది. పితృదేవతలు సప్త లోకాలలో వ్యాపించి ఉన్నారని, బ్రహ్మ వారిని నియంత్రిస్తాడని లేదా వారి మూలమని సూచిస్తుంది.

శ్లోకం 45

సోమాధారాన్పితృ గణాన్యోగమూర్తి ధరాంస్తథా |

నమస్యామి తథా సోమం పితరం జగతామహమ్ ||

పదవిభాగము:

సోమాధారాన్, పితృగణాన్, యోగమూర్తిధరాన్, తథా, నమస్యామి, తథా, సోమం, పితరం, జగతాం, అహమ్.

అన్వయము:

అహమ్, సోమాధారాన్, యోగమూర్తిధరాన్, పితృగణాన్, నమస్యామి. తథా, జగతాం, పితరం, సోమం, నమస్యామి.

ప్రతి పదార్థము:

అహమ్ = నేను, సోమాధారాన్ = సోమాధారములు అని పిలువబడే (చంద్రునిపై ఆధారపడిన), యోగమూర్తిధరాన్ = యోగమూర్తి ధరించిన, పితృగణాన్ = పితృదేవతల గణములకు, నమస్యామి = నమస్కరిస్తున్నాను. తథా = అట్లే, జగతాం = లోకములకు, పితరం = తండ్రి అయిన, సోమం = సోమునికి (చంద్రునికి), నమస్యామి = నమస్కరిస్తున్నాను.

తాత్పర్యము:

సోమాధారములు అని పిలువబడే పితృదేవతల యొక్క గణములకు, యోగమూర్తిధరులకు నేను నమస్కారం చేస్తున్నాను. అట్లే లోకములకు తండ్రి అయిన చంద్రునకు నా నమస్కారములు.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం సోమాధారులైన పితృగణాలను, యోగమూర్తిధారులైన వారిని పూజిస్తుంది. ముఖ్యంగా చంద్రుడు (సోముడు) సమస్త లోకములకు పితరుడని, అతనికి నమస్కారం చేయాలని రుచి పేర్కొన్నాడు. చంద్రుడు ఓషధులకు, ప్రాణాలకు అధిపతి కావడం వల్ల పితృదేవతలతో అతని సంబంధం ముఖ్యం.

శ్లోకం 46

అగ్నిరూపాస్తథైవాన్యాన్నమస్యామి పితౄనహమ్ |

అగ్నిసోమమయం విశ్వం యత ఏతదశేషతః ||

పదవిభాగము:

అగ్నిరూపాః, తథా, ఏవ, అన్యాన్, నమస్యామి, పితౄన్, అహమ్, అగ్ని, సోమమయం, విశ్వం, యతః, ఏతత్, అశేషతః.

అన్వయము:

అహమ్, అగ్నిరూపాన్, తథా, ఏవ, అన్యాన్, పితౄన్, నమస్యామి. యతః, ఏతత్, విశ్వం, అశేషతః, అగ్నిసోమమయం (అస్తి).

ప్రతి పదార్థము:

అహమ్ = నేను, అగ్నిరూపాన్ = అగ్నిరూపంలో ఉన్న, తథా = అట్లే, ఏవ = కూడా, అన్యాన్ = ఇతర రూపాలలో ఉన్న, పితౄన్ = పితృదేవతలకు, నమస్యామి = నమస్కరిస్తున్నాను. యతః = ఎందుకంటే, ఏతత్ = ఈ, విశ్వం = ప్రపంచం, అశేషతః = పూర్తిగా, అగ్నిసోమమయం = అగ్ని మరియు సోమమయం (అగ్ని, చంద్రుని శక్తితో కూడినది), అస్తి = ఉన్నది.

తాత్పర్యము:

అగ్నిరూపమును మరియు ఇతర దేవతారూపములను దాల్చిన పితృదేవతలకు నేను నమస్కరిస్తున్నాను. ఈ ప్రపంచమంతయు అగ్ని మరియు చంద్రుని శక్తితో ఆవరించి ఉన్నది, కాబట్టి వాటికి నా యొక్క నమస్కారం.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతలు అగ్ని రూపంలో, ఇతర దైవిక రూపాలలో వ్యక్తమవుతారని తెలియజేస్తుంది. సృష్టి మొత్తం అగ్ని (తేజస్సు) మరియు సోముడు (చంద్రుడు - రసం, పోషణ) అనే రెండు శక్తుల కలయిక అని, ఈ శక్తులకు పితృదేవతలు అధిపతులని ఇక్కడ నొక్కి చెప్పబడింది. ఇది పితృదేవతల విశ్వవ్యాపకత్వాన్ని, వారి సృష్టితో గల సంబంధాన్ని చూపుతుంది.

శ్లోకం 47

యే చ తేజసి యేచ్చైతే సోమసూర్యాగ్ని మూర్తయః | జగత్స్వరూపిణశ్చైవ తథా బ్రహ్మస్వరూపిణః ||59||

పదవిభాగము:

యే, చ, తేజసి, యేచ్చైతే (యే + చ + ఏతే), సోమసూర్యాగ్నిమూర్తయః, జగత్స్వరూపిణశ్చైవ (జగత్స్వరూపిణః + చ + ఏవ), తథా, బ్రహ్మస్వరూపిణః.

అన్వయము:

యే చ తేజసి, యే చ ఏతే సోమసూర్యాగ్నిమూర్తయః, చ ఏవ జగత్స్వరూపిణః, తథా బ్రహ్మస్వరూపిణః.

ప్రతిపదార్థము:

యే = ఎవరైతే, చ = మరియు, తేజసి = తేజోవంతమైన రూపంలో ఉన్నారో, యే = ఎవరైతే, చ = మరియు, ఏతే = వీరు, సోమసూర్యాగ్నిమూర్తయః = చంద్రుడు, సూర్యుడు, అగ్ని స్వరూపులో, చ = మరియు, ఏవ = నిశ్చయముగా, జగత్స్వరూపిణః = లోకములన్నింటికి స్వరూపమైనవారో, తథా = అలాగే, బ్రహ్మస్వరూపిణః = బ్రహ్మ పదార్థమునకు స్వరూపమైనవారో.

తాత్పర్యము:

తేజోవంతమైన నిప్పు రూపమును దాల్చినవారూ, చంద్ర సూర్యుల యొక్క రూపమును దాల్చినవారూ, మొత్తం లోకములన్నియు తామే అయినవారూ, బ్రహ్మపదార్థమును పోలినవారూ అయిన పితృదేవతలకు నమస్కారం.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృదేవతల యొక్క మహిమను, సర్వవ్యాపకత్వాన్ని వివరిస్తుంది. వారు కేవలం పూర్వీకులు మాత్రమే కాకుండా, సమస్త సృష్టిలో అంతర్భాగమై ఉన్నారని, పంచభూతాల (ఇక్కడ అగ్ని, సూర్య, చంద్రులు) రూపంలో ఉన్నారని, సృష్టికి మూలమైన బ్రహ్మ స్వరూపులని తెలియజేస్తుంది. ఇది పితృదేవతలు కేవలం వ్యక్తులు కారని, ఒక విశ్వశక్తి అని ఉద్ఘాటిస్తుంది.

శ్లోకం 48

తేభ్యోఽఖిలేభ్యో యోగిభ్య పితృభ్యో యతమానసః | నమో నమో నమస్తేస్తు ప్రసీదన్తు స్వధాభుజః ||60||

పదవిభాగము:

తేభ్యోఽఖిలేభ్యో (తేభ్యః + అఖిలేభ్యః), యోగిభ్యః, పితృభ్యః, యతమానసః, నమః, నమః, నమః + తే + అస్తు, ప్రసీదన్తు, స్వధాభుజః.

అన్వయము:

అఖిలేభ్యః తేభ్యః యోగిభ్యః పితృభ్యః యతమానసః నమః నమః తే నమః అస్తు, స్వధాభుజః ప్రసీదన్తు.

ప్రతిపదార్థము:

అఖిలేభ్యః = సమస్తమైన, తేభ్యః = ఆ, యోగిభ్యః = యోగులైన, పితృభ్యః = పితృదేవతలకు, యతమానసః = నేను (నా) మనస్సును నియమించుకున్నవాడినై (పవిత్రంగా చేసుకున్నవాడినై), నమః = నమస్కారము, నమః = నమస్కారము, తే = మీకు, నమః = నమస్కారము, అస్తు = అగుగాక, స్వధాభుజః = స్వధను ఆహారంగా స్వీకరించేవారు (పితృదేవతలు), ప్రసీదన్తు = ప్రసన్నులగుదురుగాక (సంతోషింతురుగాక).

తాత్పర్యము:

అటువంటి యోగులైన పితృదేవతలకు నమస్కారం. నేను నా మనస్సును పవిత్రంగా చేసుకున్నాను. పితృదేవతలు 'స్వధ' ను నియతాహారంగా పొంది సంతోషింతురుగాక!

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం నమస్కారపూర్వకమైన ప్రార్థనను తెలియజేస్తుంది. ఇక్కడ 'యోగిభ్యః' అనే పదం పితృదేవతల యొక్క తపశ్శక్తిని, ఆధ్యాత్మిక ఉన్నతిని సూచిస్తుంది. 'యతమానసః' అనే పదం, ప్రార్థన చేసే వ్యక్తి తన మనస్సును శుద్ధి చేసుకుని, ఏకాగ్రతతో నమస్కరిస్తున్నాడని తెలియజేస్తుంది, ఇది ప్రార్థన యొక్క పవిత్రతను పెంచుతుంది. 'స్వధాభుజః ప్రసీదన్తు' అనే ఆకాంక్ష, పితృదేవతలు స్వధను స్వీకరించి సంతోషించడం ద్వారా తమ ఆశీర్వాదాలను ప్రసాదించాలని కోరుకుంటుంది. పితృదేవతలకు సమర్పించే పిండ ప్రధానం, తర్పణాలు మొదలైనవి 'స్వధ' రూపంలో వారికి చేరతాయని నమ్మకం.

శ్లోకం 49

మార్కణ్డయ ఉవాచ (మార్కండేయముని చెప్పాడు.)

ఏవం స్తుతాస్తతస్తేన తేజసో మునిసత్తమాః |

నిశ్చక్రముస్తే పితరో భాసయన్తో దిశో దశ ||

పదవిభాగము:

ఏవం, స్తుతాః, తతః, తేన, తేజసః, మునిసత్తమాః, నిశ్చక్రముః, తే, పితరః, భాసయంతః, దిశః, దశ.

అన్వయము:

మునిసత్తమాః, ఏవం, తేన, స్తుతాః, తతః, తే, పితరః, తేజసః, నిశ్చక్రముః, దిశః, దశ, భాసయంతః.

ప్రతి పదార్థము:

మునిసత్తమాః = ఓ మునిశ్రేష్ఠులారా, ఏవం = ఈ విధంగా, తేన = ఆ రుచిచేత, స్తుతాః = స్తుతింపబడిన, తతః = అప్పుడు, తే = ఆ, పితరః = పితృదేవతలు, తేజసః = ఆ కాంతిపుంజం నుండి, నిశ్చక్రముః = బయటకు వచ్చారు, దిశః = దిక్కులను, దశ = పదింటిని, భాసయంతః = ప్రకాశింపజేస్తూ.

తాత్పర్యము:

మార్కండేయ ముని చెప్పాడు: "ఓ మునిశ్రేష్ఠులారా! ఈ విధంగా రుచి చేత స్తుతింపబడిన ఆ పితృదేవతలు, ఆ తేజఃపుంజం నుండి బయటకు వచ్చి, పది దిక్కులు కాంతితో వెలిగేటట్లు అగుపడ్డారు."

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం రుచి స్తోత్రం యొక్క శక్తిని, దాని ఫలితాన్ని వివరిస్తుంది. పితృదేవతలు కేవలం తేజస్సు రూపంలోనే కాకుండా, రుచి స్తోత్రంతో ప్రత్యక్ష రూపంలో దర్శనమిచ్చారని, వారి తేజస్సు దశ దిశలను ప్రకాశింపజేసిందని చెప్పబడింది. ఇది పితృదేవతల యొక్క ప్రత్యక్ష దర్శనం యొక్క ప్రాముఖ్యతను సూచిస్తుంది.

శ్లోకం 50

నివేదనఞ్చ యత్తేన పుష్పగన్ధానులేపనమ్ |

తద్భూషితానథ సతాన్దదృశే పురతః స్థితాన్ ||

పదవిభాగము:

నివేదనం, చ, యత్, తేన, పుష్ప, గంధ, అనులేపనం, తత్, భూషితాన్, అథ, సతాన్, దదృశే, పురతః, స్థితాన్.

అన్వయము:

అథ, తేన, యత్, పుష్పగంధానులేపనం, నివేదనం, చ, తత్, భూషితాన్, పురతః, స్థితాన్, సతాన్, దదృశే.

ప్రతి పదార్థము:

అథ = అప్పుడు, తేన = ఆ రుచిచేత, యత్ = ఏ, పుష్పగంధానులేపనం = పుష్పాలు, గంధం, అనులేపనం (చందనం) అనే, నివేదనం = సమర్పణ, చ = మరియు, తత్ = దానితో, భూషితాన్ = అలంకరించబడినవారై, పురతః = ఎదురుగా, స్థితాన్ = నిలిచి ఉన్న, సతాన్ = ఆ సత్పురుషులను (పితృదేవతలను), దదృశే = చూశాడు.

తాత్పర్యము:

అప్పుడు రుచి తన ఎదురుగా నిలిచిన పితృదేవతలను చూశాడు. తాను అర్పించిన పూలనూ, చందనాన్నీ వారు అలంకరించుకొని కనిపించారు.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం రుచి యొక్క భక్తికి పితృదేవతలు ప్రత్యక్షమైన తర్వాత, వారు రుచి సమర్పించిన పూలు, గంధం, చందనంతో అలంకరించుకొని ఉన్నట్లు వర్ణిస్తుంది. ఇది భక్తుని నివేదనలను దేవతలు స్వీకరిస్తారనడానికి, తద్వారా వారు తృప్తి చెందుతారనడానికి ప్రతీక.

శ్లోకం 51

ప్రణిపత్య రుచిర్భక్త్యా పునరేవ కృతాఞ్జలిః |

నమస్తుభ్యం నమస్తుభ్యమిత్యాహ పృథగాదృతః ||

పదవిభాగము:

ప్రణిపత్య, రుచిః, భక్త్యా, పునః, ఏవ, కృతాంజలిః, నమః, తుభ్యం, నమః, తుభ్యం, ఇతి, ఆహ, పృథక్, ఆదృతః.

అన్వయము:

రుచిః, భక్త్యా, కృతాంజలిః, పునరేవ, ప్రణిపత్య, పృథగాదృతః, "నమస్తుభ్యం, నమస్తుభ్యం" ఇతి, ఆహ.

ప్రతి పదార్థము:

రుచిః = రుచి, భక్త్యా = భక్తితో, కృతాంజలిః = అంజలి ఘటించి, పునరేవ = మళ్ళీ కూడా, ప్రణిపత్య = నమస్కరించి, పృథగాదృతః = ప్రత్యేకంగా గౌరవిస్తూ, "నమస్తుభ్యం, నమస్తుభ్యం" = "నీకు నమస్కారం, నీకు నమస్కారం" (లేదా "మీ అందరికీ నమస్కారం, మీ అందరికీ నమస్కారం"), ఇతి = అని, ఆహ = పలికాడు.

తాత్పర్యము:

మోకాళ్ళు వంచి నమస్కరించి, అంజలి ఘటించి, భక్తి గౌరవములతో రుచి మళ్ళీ మళ్ళీ "మీ అందరికీ నమస్సులు, మీ అందరికీ నమస్సులు" అని గౌరవంగా పలికాడు.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం రుచి యొక్క అపారమైన భక్తిని, పితృదేవతలను ప్రత్యక్షంగా చూసినప్పుడు అతను పొందిన ఆనందాన్ని, గౌరవాన్ని తెలియజేస్తుంది. పునరావృత్తమైన నమస్కారాలు అతని భక్తి పారవశ్యాన్ని సూచిస్తాయి.

శ్లోకం 52

స్తోత్రేణానేన చ నరో యోస్మాంస్తోష్యతి భక్తితః |

తస్య తుష్టా వయం భోగానాత్మజం ధ్యానముత్తమమ్ ||

పదవిభాగము:

స్తోత్రేణ, అనేన, చ, నరః, యః, అస్మాన్, తోష్యతి, భక్తితః, తస్య, తుష్టాః, వయం, భోగాన్, ఆత్మజం, ధ్యానం, ఉత్తమమ్.

అన్వయము:

యః నరః, అనేన స్తోత్రేణ, చ, భక్తితః, అస్మాన్, తోష్యతి, తస్య, వయం, తుష్టాః (సంతః), భోగాన్, ఆత్మజం, ఉత్తమమ్, ధ్యానం (చ ప్రదద్మః).

ప్రతి పదార్థము:

యః = ఏ, నరః = మానవుడు, అనేన = ఈ, స్తోత్రేణ = స్తోత్రంతో, చ = మరియు, భక్తితః = భక్తితో, అస్మాన్ = మమ్ములను, తోష్యతి = సంతోషపెడతాడో, తస్య = వానికి, వయం = మేము, తుష్టాః = సంతోషించినవారమై, భోగాన్ = సుఖసంపదలను, ఆత్మజం = సంతానాన్ని, ఉత్తమమ్ = ఉత్తమమైన, ధ్యానం = ధ్యానశక్తిని (లేదా ధ్యానమునందు శ్రద్ధను), ప్రదద్మః (అధ్యాహృతం) = ప్రసాదిస్తాము.

తాత్పర్యము:

ఈ సూక్తులతో భక్తితో ఏ మానవుడైతే మమ్ములను ప్రీతిని పొందింపజేస్తాడో, మేము సంతోషించి వారికి సుఖసంపదలు, సంతానం, ఉత్తమమైన ధ్యానశక్తిని ప్రసాదిస్తాము.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృ స్తోత్రాన్ని పఠించడం వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలను వివరిస్తుంది. భక్తితో ఈ స్తోత్రాన్ని పఠించిన వారికి పితృదేవతలు భోగాలను (సుఖసంపదలు), సంతానాన్ని, మరియు ఉత్తమమైన ధ్యానశక్తిని (లేదా ధ్యానంలో స్థిరత్వాన్ని) ప్రసాదిస్తారని తెలుపుతుంది. ఇది కేవలం భౌతిక ప్రయోజనాలే కాకుండా ఆధ్యాత్మిక ఉన్నతిని కూడా సూచిస్తుంది.

శ్లోకం 53

ఆయురారోగ్యమర్థఞ్చ పుత్రం పౌత్రాదికం తథా |

వాఞ్ఛద్భిః సతతం స్తవ్యాః స్తోత్రేణానేన వై యతః ||

పదవిభాగము:

ఆయుః, ఆరోగ్యం, అర్థం, చ, పుత్రం, పౌత్ర, ఆదికమ్, తథా, వాఞ్ఛద్భిః, సతతం, స్తవ్యాః, స్తోత్రేణ, అనేన, వై, యతః.

అన్వయము:

యతః, ఆయుః, ఆరోగ్యం, అర్థం, చ, పుత్రం, పౌత్రాదికం, తథా, వాఞ్ఛద్భిః, అనేన స్తోత్రేణ, వయం, వై, సతతం, స్తవ్యాః (భవతి).

ప్రతి పదార్థము:

యతః = ఏ కారణం చేతనైతే, ఆయుః = దీర్ఘాయువును, ఆరోగ్యం = ఆరోగ్యాన్ని, అర్థం = సంపదను, చ = మరియు, పుత్రం = పుత్రులను, పౌత్రాదికం = పౌత్రులు మొదలైన వారిని, తథా = అట్లే, వాఞ్ఛద్భిః = కోరుకునే వారిచేత, అనేన = ఈ,

స్తోత్రేణ = స్తోత్రంతో, వయం = మేము, వై = నిశ్చయంగా, సతతం = ఎల్లప్పుడూ, స్తవ్యాః = స్తుతింపబడదగినవారము (పూజింపబడదగినవారము).

తాత్పర్యము:

దీర్ఘాయువు, ఆరోగ్యం, సంపదలు, పుత్రులు, పౌత్రులు మొదలైన వాటిని కోరుకునే వారు ఎల్లప్పుడూ ఈ సూక్తంతో మమ్ములను పూజించాలి.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృస్తోత్ర పఠనం యొక్క ఆవశ్యకతను నొక్కి చెబుతుంది. దీర్ఘాయువు, ఆరోగ్యం, సంపద, సంతానం, వంశాభివృద్ధి వంటి కోరికలు ఉన్నవారు నిరంతరం ఈ స్తోత్రాన్ని పఠించి పితృదేవతలను ప్రసన్నం చేసుకోవాలని సూచిస్తుంది. ఇది మానవ జీవితంలో పితృదేవతల ఆశీర్వాదాల ప్రాముఖ్యతను తెలుపుతుంది.

శ్లోకం 54

శ్రాద్ధేషు య ఇమం భక్త్యా అస్మత్ప్రీతికరం స్తవమ్ |

పఠిష్యతి ద్విజాగ్రాణాం భుఞ్జతాం పురతః స్థితః ||

పదవిభాగము:

శ్రాద్ధేషు, యః, ఇమం, భక్త్యా, అస్మాన్, ప్రీతికరం, స్తవమ్, పఠిష్యతి, ద్విజాగ్రాణాం, భుంజతాం, పురతః, స్థితః.

అన్వయము:

యః, శ్రాద్ధేషు, భక్త్యా, ద్విజాగ్రాణాం, భుంజతాం, పురతః, స్థితః (సన్), అస్మాన్, ప్రీతికరం, ఇమం, స్తవమ్, పఠిష్యతి.

ప్రతి పదార్థము:

యః = ఏ మానవుడు, శ్రాద్ధేషు = శ్రాద్ధములందు, భక్త్యా = భక్తితో, ద్విజాగ్రాణాం = బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠులైన వారి, భుంజతాం = భుజిస్తున్న వారి (భోజనం చేస్తున్న వారి), పురతః = ముందు, స్థితః = నిలబడి, అస్మాన్ = మమ్ములను, ప్రీతికరం = ప్రీతిని కలిగించే, ఇమం = ఈ, స్తవమ్ = స్తోత్రాన్ని, పఠిష్యతి = పఠిస్తాడో.

తాత్పర్యము:

శ్రాద్ధములయందు మమ్ములను సంతోషపెట్టే ఈ సూక్తమును, బ్రాహ్మణులు భోజనము చేయునపుడు వారి సమక్షంలో, ముందు నిలబడి ఏ మానవుడైతే భక్తితో చదువుతాడో...

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృస్తోత్ర పఠనం యొక్క ప్రత్యేక కాలాన్ని, ప్రదేశాన్ని సూచిస్తుంది. శ్రాద్ధ కర్మల సమయంలో, బ్రాహ్మణులు భోజనం చేస్తున్నప్పుడు వారి ఎదురుగా నిలబడి ఈ స్తోత్రాన్ని పఠించడం వల్ల అది పితృదేవతలకు మరింత ప్రీతికరంగా ఉంటుందని చెప్పబడింది. ఇది శ్రాద్ధ కర్మలో ఈ స్తోత్రం యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలుపుతుంది.

శ్లోకం 55

స్తోత్రశ్రవణ సంప్రీత్యా సన్నిధానే పరే కృతే ||

అస్మాభిరక్షయం శ్రాద్ధం తద్భవిష్యత్యసంశయః ||

పదవిభాగము:

స్తోత్ర, శ్రవణ, సంప్రీత్యా, సన్నిధానే, పరే, కృతే, అస్మాభిః, అక్షయం, శ్రాద్ధం, తత్, భవిష్యతి, అసంశయః.

అన్వయము:

తత్ (స్తోత్రం) శ్రవణ సంప్రీత్యా, అస్మాభిః, పరే, సన్నిధానే, కృతే (సతి), తత్, శ్రాద్ధం, అక్షయం, భవిష్యతి, అసంశయః.

ప్రతి పదార్థము:

తత్ = ఆ (స్తోత్రాన్ని), శ్రవణ = వినడం వల్ల, సంప్రీత్యా = సంపూర్ణ ఆనందంతో (పొందినవారమై), అస్మాభిః = మాచేత, పరే = అత్యుత్తమమైన, సన్నిధానే = సన్నిధిని (సమక్షాన్ని), కృతే = చేసిన తర్వాత, తత్ = ఆ, శ్రాద్ధం = శ్రాద్ధం, అక్షయం = అక్షయమైనదిగా (శాశ్వత ఫలితాలను ఇచ్చేదిగా), భవిష్యతి = అవుతుంది, అసంశయః = ఎటువంటి సందేహం లేదు.

తాత్పర్యము:

ఆ స్తోత్రాన్ని వినడం వల్ల సంపూర్ణంగా సంతోషించిన మేము (పితృదేవతలు) అక్కడ ప్రత్యక్షమై, అట్టి శ్రాద్ధం వలన శాశ్వతమైన లాభములు కలుగుతాయి, ఇందులో ఎటువంటి సందేహం లేదు.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృ స్తోత్ర పఠనం యొక్క పరమ ప్రయోజనాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఈ స్తోత్రాన్ని వినడం వల్ల పితృదేవతలు అత్యంత ప్రసన్నులై ప్రత్యక్షమవుతారని, తద్వారా ఆ శ్రాద్ధ కర్మకు అక్షయమైన (శాశ్వతమైన, నశించని) ఫలితం లభిస్తుందని స్పష్టం చేయబడింది. 'అసంశయః' అనే పదం ఈ ఫలితం గురించి ఎటువంటి సందేహం లేదని నొక్కి చెబుతుంది.

శ్లోకం 56

యస్మిన్గేహే చ లిఖిత మేతత్తిష్ఠతి నిత్యదా |

సన్నిధానం కృతే శ్రాద్ధే తత్రాస్మాకం భవిష్యతి ||

పదవిభాగము:

యస్మిన్, గేహే, చ, లిఖితం, ఏతత్, తిష్ఠతి, నిత్యదా, సన్నిధానం, కృతే, శ్రాద్ధే, తత్ర, అస్మాకమ్, భవిష్యతి.

అన్వయము:

యస్మిన్, గేహే, చ, ఏతత్, లిఖితం, నిత్యదా, తిష్ఠతి, తత్ర, శ్రాద్ధే, కృతే (సతి), అస్మాకం, సన్నిధానం, భవిష్యతి.

ప్రతి పదార్థము:

యస్మిన్ = ఏ, గేహే = ఇంటియందు, చ = మరియు, ఏతత్ = ఈ (స్తోత్రం), లిఖితం = వ్రాయబడి, నిత్యదా = నిత్యం, తిష్ఠతి = ఉంటుందో, తత్ర = అచ్చట, శ్రాద్ధే = శ్రాద్ధం, కృతే = చేయబడినప్పుడు, అస్మాకం = మా యొక్క, సన్నిధానం = సాన్నిధ్యం (ఉనికి), భవిష్యతి = ఉంటుంది.

తాత్పర్యము:

ఏ ఇంటియందు ఈ సూక్తం వ్రాయబడి, జాగ్రత్త చేయబడి ఉంటుందో, అచ్చట శ్రాద్ధం జరుగునప్పుడు మేము (పితృదేవతలు) స్వయంగా ఉండి పరిశీలిస్తాం.

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృ స్తోత్రం యొక్క రాతప్రతిని ఇంట్లో ఉంచడం వల్ల కలిగే ప్రయోజనాన్ని వివరిస్తుంది. ఈ స్తోత్రం వ్రాయబడి ఉన్న ఇళ్ళలో శ్రాద్ధం జరిగితే, పితృదేవతలు స్వయంగా వచ్చి సాన్నిధ్యాన్ని ప్రసాదిస్తారని తెలుపుతుంది. ఇది స్తోత్ర పఠనంతో పాటు దానిని భద్రపరచడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది.

శ్లోకం 57

తస్మా దేతత్త్వయా శ్రాద్ధే విప్రాణాం భుజ్జతాం పురః |

శ్రావణీయం మహాభాగా అస్మాకం పుష్టికారకమ్ ||

పదవిభాగము:

తస్మాత్, ఏతత్, త్వయా, శ్రాద్ధే, విప్రాణాం, భుంజతాం, పురః, శ్రావణీయం, మహాభాగా, అస్మాకమ్, పుష్టికారకమ్.

అన్వయము:

మహాభాగా, తస్మాత్, శ్రాద్ధే, విప్రాణాం, భుంజతాం, పురః, అస్మాకమ్, పుష్టికారకమ్, ఏతత్, త్వయా, శ్రావణీయమ్.

ప్రతి పదార్థము:

మహాభాగా = ఓ అదృష్టవంతుడా (గొప్ప భాగ్యం కలవాడా), తస్మాత్ = ఆ కారణం చేత, శ్రాద్ధే = శ్రాద్ధ కర్మలో, విప్రాణాం = బ్రాహ్మణుల యొక్క, భుంజతాం = భోజనం చేస్తున్న వారి, పురః = ఎదుట, అస్మాకమ్ = మాకు, పుష్టికారకమ్ = పుష్టిని (సంతోషాన్ని, బలాన్ని) కలిగించే, ఏతత్ = ఈ (స్తోత్రం), త్వయా = నీచేత, శ్రావణీయమ్ = వినిపింపబడాలి.

తాత్పర్యము:

ఓ అదృష్టవంతుడా! ఆ కారణంగా నీవు మాకు (పితృదేవతలకు) సంతోషాన్ని కలిగించే ఈ సూక్తమును శ్రాద్ధ కాలమున భోజనం చేసే బ్రాహ్మణుల (భోక్తల) ఎదుట పఠించాలి (వినిపించాలి).

విశేషములు:

ఈ శ్లోకం పితృస్తోత్రాన్ని శ్రాద్ధ కర్మ సమయంలో బ్రాహ్మణుల ఎదుట పఠించమని రుచికి పితృదేవతలు స్వయంగా ఇచ్చిన ఆదేశం. ఇది పితృదేవతలకు అత్యంత ప్రీతికరమైనదని, వారికి పుష్టిని చేకూరుస్తుందని చెప్పబడింది. ఈ సూచన పితృ కర్మలలో ఈ స్తోత్రం యొక్క ప్రామాణికతను, ప్రాధాన్యతను ధ్రువపరుస్తుంది.

అధ్యాయ సమాప్తి

ఇతి శ్రీగారుడే మహాపురాణే పూర్వఖండే ప్రథమాంశాఖ్యే ఆచారకాండే రుచికృత పితృస్తోత్రం నామ ఏకోన నవతితమో ధ్యాయః ||

తాత్పర్యము:

ఇది శ్రీ గరుడ మహాపురాణం, పూర్వఖండంలోని ప్రథమాంశం అనబడే ఆచారకాండయందు, రుచి చేసిన పితృస్తోత్రం అనే పేరుగల ఎనభై తొమ్మిదవ అధ్యాయం సమాప్తం.

విశేషములు:

ఈ వాక్యం గరుడ మహాపురాణంలో రుచి కృత పితృస్తోత్రం ఉన్న అధ్యాయం ముగిసిందని సూచిస్తుంది. ఇది అధ్యాయం యొక్క శీర్షికను, అది పురాణంలోని ఏ భాగానికి చెందిందో తెలియజేస్తుంది.

ఓం తత్ సత్